Голас Радзімы

№ 18 (2004)
30 красавіка 1987 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

177 дэлегатаў ад камсамольскай арганізацыі нашай рэспублікі прынялі ўдзел у ХХ з'ездзе Усесаюзнага Ленінскага Камуністычнага Саюза Моладзі, які праходзіў у Маскве з 15 па 18 красавіка. Беларусь накіравала на маладзёжны форум самых дастойных сваіх прадстаўнікоў.

НА ЗДЫМКУ: дэлегаты ХХ з'езда ВЛКСМ студэнтка Мінскага фінансава-эканамічнага тэхнікума Алена ВЕЧОРКА, прадаўшчыца Наталля СТАРЧАНКА і Ларыса АСТАШЭВІЧ, навуковы супрацоўнік Інстытута тэхнічнай кібернетыкі АН БССР Аляксандр ГУЗІКАЎ, рабочы Мінскага аўтазавода Аляксандр ЛАПЦЕЎ, сакратар камітэта камсамола Беларускага політэхнічнага інстытута Міхаіл КАРПІНЧЫК. (Інфармацыя пра ХХ з'езд камсамола змешчана на 5-й стар.)

Фота С. КРЫЦКАГА.

ВІЗІТ В. ЯРУЗЕЛЬСКАГА Ў МАСКВУ

У Маскве з кароткім дружалюбным візітам пабываў Першы сакратар ЦК ПАРП, Старшыня Дзяржаўнага савета ПНР Войцэх Ярузельскі.

У Вялікім Крамлёўскім палацы М. С. Гарбачоў і В. Ярузельскі падпісалі Дэкларацыю аб савецка-польскім супрацоўніцтве ў галіне ідэалогіі, навукі і культуры, якая будзе спрыяць пашырэнню ўзаемадзеяння і кантактаў паміж нашымі народамі.

У час візіту былі разгледжаны таксама пытанні далейшага развіцця савецка-польскага супрацоўніцтва ў эканоміцы.

В. Ярузельскі прыняў удзел ва ўрачыстай цырымоніі перадачы ў пасольстве ПНР у СССР архіўных каштоўнасцей у рамках культурнага і навуковага абмену паміж СССР і ПНР.

У гонар высокага госця Цэнтральны Камітэт КПСС даў сняданак, на якім М. С. Гарбачоў і В. Ярузельскі абмяняліся прамовамі.

Значную частку свайго выступлення Генеральны сакратар ЦК КПСС прысвяціў міжнародным праблемам. Даючы ацэнку нядаўнім перагаворам, якія адбыліся ў Маскве з дзяржаўным сакратаром ЗША Дж. Шульцам і групай кангрэсменаў на чале са спікерам Дж. Райтам, М. С. Гарбачоў сказаў: «З аднаго боку, мы ўбачылі жаданне актывізаваць дыялог, лепш зразумець нашы намеры і матывы нашых дзеянняў, але, з другога боку, яшчэ раз пераканаліся, як цяжка рабіць з амерыканцамі рэальную палітыку.

Зноў і зноў мы даказвалі неабходнасць балансу інтарэсаў. А баланс інтарэсаў—гэта, перш за ўсё, скрупулёзны ўлік ваенна-стратэгічнай бяспекі партнёра, прынцып роўнасці па ўсіх параметрах узбраенняў, на ўсіх стадыях іх скарачэння. Гэта — адмова ад спроб камандаваць у знешняй палітыцы, навязваць свае погляды, тым больш — парадкі, глядзець на іншыя краіны і цэлыя раёны свету як на сваю вотчыну, якая на амерыканскай палітычнай мове значыцца як сфера «жыццёвых інтарэсаў ЗША».

Што мы канкрэтна прапаноўваем у Еўропе?

Першае. Ліквідаваць ужо ў бліжэйшыя пяць год усе савецкія і амерыканскія ракеты сярэдняй дальнасці ў Еўропе пры захаванні толькі па 100 боегаловак на такіх ракетах у азіяцкай частцы СССР і на тэрыторыі ЗША.

Другое. Ліквідаваць адначасова савецкія і амерыканскія аператыўна-тактычныя ракеты ў Еўропе і правесці перагаворы па такіх ракетах на ўсходзе нашай краіны і на тэрыторыі Злучаных Штатаў.

Трэцяе. Устанавіць самую строгую сістэму кантролю, аж да інспекцый на месцах, за выкананнем прынятых бакамі абавязацельстваў на гэты конт.

Дэлегацыі СССР на савецка-амерыканскіх перагаворах у Жэневе дадзена ўказанне неадкладна—23 красавіка сумесна з дэлегацыяй ЗША пачаць выпрацоўку канкрэтных дагаворанасцей па даных пытаннях.

Чацвёртае. Разгледзець і вырашыць пытанне аб тактычных ядзерных сродках у Еўропе, у тым ліку аб тактычных ракетах, на асобных шматбаковых перагаворах у адпаведнасці з будапешцкай ініцыятывай СССР, ПНР і іншых дзяржаў—удзельнікаў Варшаўскага Дагавора аб скарачэнні ўзброеных сіл і звычайных узбраенняў на Еўрапейскім кантыненце — ад Атлантыкі да Урала».

Амерыканцам было прапанавана таксама распрацаваць ключавыя палажэнні па іншых пытаннях ядзернага раззбраення, якія разам з Дагаворам па РСД маглі б стаць прадметам дагаворанасці на вышэйшым узроўні.

Зразумела, сказаў М. С. Гарбачоў, што дасягненне дагаворанасцей патрабуе вялікіх намаганняў, палітычнай волі як ад Савецкага Саюза, так і ад Злучаных Штатаў. У нас такая воля ёсць. Справа цяпер за Злучанымі Штатамі і іх еўрапейскімі саюзнікамі, ад якіх мы маем права чакаць канструктыўных, адэкватных нашым прапановам адказ.

Надышоў час узяцца за перабудову ўсёй сістэмы міжнародных адносін такім чынам, каб сіла, асабліва ваенная, назаўсёды перастала быць сродкам вырашэння тых ці іншых міжнародных праблем. Не аргументы зброі, а зброя аргументаў у абарону міру павінна вызначаць далейшы лёс чалавецтва, падкрэсліў М. С. Гарбачоў.

УРАЧЫСТЫЯ СХОДЫ

ПРЫСВЕЧАНЫ ГАДАВІНЕ ЛЕНІНА

Споўнілася 117 год з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна. Гэтай знамянальнай даце быў прысвечаны ўрачысты сход, які адбыўся ў Маскве ў Крамлёўскім Палацы з'ездаў. На ім прысутнічалі прадстаўнікі грамадскасці сталіцы, кіраўнікі Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада, замежныя дыпламаты, зарубежныя госці.

З дакладам «Ленінізм — аснова тэорыі і палітыкі перабудовы» выступіў член Палітбюро ЦК КПСС, Старшыня Савета Міністраў СССР М. Рыжкоў. Ён даў аналіз тых рэвалюцыйных перамен, якія адбываюцца сёння ў нашай краіне, падкрэсліў важнасць і актуальнасць вучэння Леніна на цяперашнім этапе развіцця савецкага грамадства. Ацэньваючы першыя вынікі перабудовы, М. Рыжкоў сказаў: галоўнае заключаецца ў тым, што краіна абудзілася, прыйшла ў рух. І няхай яшчэ няма таго якаснага пералому, якога мы дабіваемся— для гэтага патрэбен час, — але перамены вялікага палітычнага, духоўнага і маральнага значэння адбываюцца, яны ў наяўнасці. Да творчай работы абнаўлення зацікаўлена падняліся народныя масы. Людзі працы ўсё больш усведамляюць сябе гаспадарамі жыцця, адчулі адказнасць за сучаснасць і будучыню сваёй дзяржавы, за лёс сацыялізму. Яны прынялі перабудову ўсім сэрцам, як сваю кроўную справу.

Урачысты сход, прысвечаны 117-й гадавіне з дня нараджэння У. І. Леніна, адбыўся таксама ў Мінску. Урачыстасці прайшлі ў многіх гарадах і вёсках нашай рэспублікі.

КАСМІЧНЫЯ ДАСЛЕДАВАННІ

СТЫКОЎКА НА АРБІЦЕ

У адпаведнасці з праграмай далейшых работ арбітальнай навуковай станцыі «Мір» 21 красавіка 1987 года ў Савецкім Саюзе праведзены запуск аўтаматычнага грузавога карабля «Прагрэс-29».

23 красавіка ажыццёўлена стыкоўка «Прагрэс-29» з пілатуемым комплексам «Мір», на якім з 8 лютага працуюць савецкія касманаўты Юрый Раманенка і Аляксандр Лавейкін.

Упершыню ў калязямной прасторы метадам паслядоўнай зборкі створаны складаны навукова-даследчы комплекс з чатырох складаючых адзіную сістэму касмічных апаратаў: базавага блока, астрафізічнага модуля, пілатуемага і аўтаматычнага караблёў.

Карабель «Прагрэс-29» прыстыкаваны да комплексу з боку модуля «Квант». На арбіту дастаўлены паліва для рухальнай установкі, прадукты, вада, абсталяванне і апаратура, а таксама пошта.

АНТЫВАЕННЫЯ АКЦЫІ

АЛЕЯ МІРУ

Веснавы дождж акрапіў толькі што пасаджаныя каштаны ў сталічным парку імя 50-годдзя Кастрычніка. Алею міру і дружбы ў гонар 70-годдзя Вялікага Кастрычніка і Дэкрэта аб міры заклалі тут госці горада-героя Мінска—турысты з ГДР, ПНР, ЗША і розных гарадоў СССР.

На новай алеі адбыўся антываенны мітынг.

Горад, у які вы прыбылі, сказала адказны сакратар Беларускага камітэта абароны міру Т. Хапалюк, быў ператвораны фашыстамі ў руіны. Адроджаны з брацкай дапамогай усіх савецкіх народаў, ён стаў адным з прыгажэйшых у краіне. Мінчане поўныя рашучасці зрабіць яго яшчэ лепшым. Але для гэтага нам, як і ўсім людзям, патрэбен трывалы мір.

Выказаўшы падзяку за сардэчнасць і гасцінnасць, выкладчык каледжа амерыканскага горада Берклі Берт Драгі падкрэсліў, што ён і яго таварышы зразумелі: СССР не імкнецца да ядзернага канфлікту. Гутаркі і сустрэчы на савецкай зямлі, сказаў ён, дапамаглі нам лепш пазнаць і зразумець адзін аднаго.

КУЛЬТУРНЫЯ СУВЯЗІ

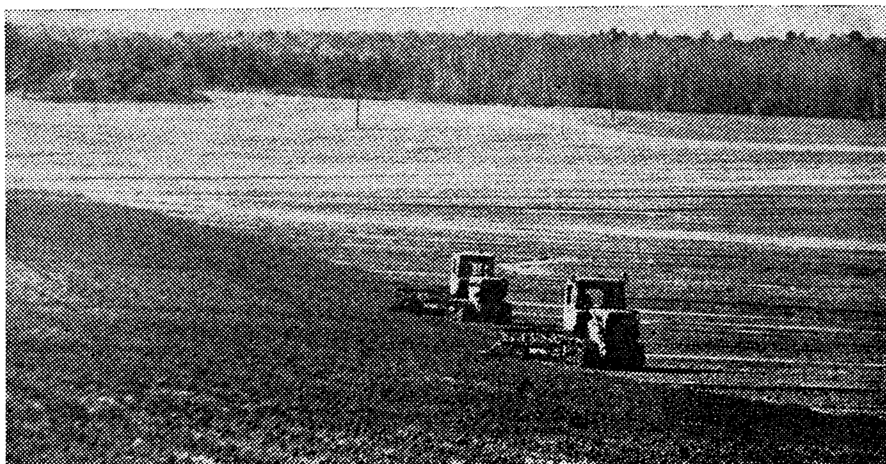
МАГІЛЁЎ—ВЛОЦЛАВЕК

У канцы гэтага месяца ва Влоцлаўскім ваяводстве Польскай Народнай Рэспублікі прайшлі Дні Магілёўскай вобласці. Для ўдзелу ў іх у Польшчу з Магілёва выехала дэлегацыя на чале са старшынёй выканкома абласнога Савета народных дэпутатаў А. Яновічам.

У ваяводстве, з якім магілёўчане падтрымліваюць пабрацімскія сувязі ўжо дзесяць год, было адкрыта пяць выставак. Яны расказалі аб жыцці працоўных Магілёўскай вобласці, творчасці мастакоў, пазнаёмілі з работамі народных умельцаў, прадукцыяй фабрык мастацкіх вырабаў і дзіцячай цацкі, малюнкамі выхаванцаў дзіцячых мастацкіх школ і студый.

З канцэртамі перад жыхарамі Влоцлавека, іншых гарадоў і вёсак ваяводства выступілі беларускія самадзейныя артысты — народны хор беларускай песні з Клімавіч, народны ансамбль народных інструментаў са Шклова, народны ансамбль танца магілёўскага завода «Строммашына». Спецыяльна для паездкі яны падрыхтавалі новую праграму, якую склалі старадаўнія і сучасныя песні, музыка, танцы беларускага і іншых народаў СССР, а таксама польскія народныя песні, папулярныя танцы.

СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

На досвітку палі калгаса «Прагрэс» Гродзенскага раёна напаўняюцца гулам матораў — ідзе сяўба. Адначасова вядзецца культывацыя, уносяцца ўгнаенні.
У папярэднія гады з кожнага гектара ў «Прагрэсе» атрымлівалі не менш чым па 50 цэнтнераў збожжа.
НА ЗДЫМКУ: веснавыя работы на палях калгаса «Прагрэс».

У СЕРЫЙНУЮ ВЫТВОРЧАСЦЬ

ПЕРСАНАЛЬНАЯ ЭВМ «ЕС-1840»

У Мінскім вытворчым аб'яднанні вылічальнай тэхнікі пачаты серыйны выпуск персанальных прафесіянальных камп'ютэраў маркі «ЕС-1840». Асноўнае іх прызначэнне — вызваліць спецыялістаў ад непрадукцыйнай, руціннай работы. Камп'ютэр можа вырашаць навукова-тэхнічныя, эканамічныя, адміністрацыйныя задачы, павысіць прадукцыйнасць і эфектыўнасць кіравання, разлікаў.

Падключыўшы персанальную машыну да вялікай ЭВМ тыпу ЕС, можна карыстацца яе базай даных, выконваючы самыя складаныя аперацыі. Работа з першымі ўзорамі паказала: «ЕС-1840» вельмі эканамічная і надзейная ў эксплуатацыі, па хуткадзеянні і шэрагу іншых параметраў не ўступае, а па некаторых і перавышае лепшыя зарубежныя аналагі.

РАСПРАЦОЎКІ ВУЧОНЫХ

ТКАНІНА ДЛЯ АПЕРАЦЫЙ

Выпуск унікальнага медыцынскага палатна для складаных аперацый на сэрцы асвоены вучэбна-вытворчым камбінатам Віцебскага тэхналагічнага інстытута лёгкай прамысловасці. Тут выраблена першая ў краіне прамысловая партыя тканіны з поліэфірных лаўсанавых ніцей. У руках кардыяхірургаў яна ператворыцца ў дэталі для штучных клапанаў сэрца, крывяносныя сасуды, дапамажа ўрачам умацоўваць надзвычай тонкія швы.

Мы не планавалі серыйны выпуск такой спецыфічнай тканіны, гаворыць аўтар распрацоўкі загадчык кафедры трыкатажнай вытворчасці кандыдат тэхнічных навук А. Чаркоўскі. Але заявак ад клінік і кардыяцэнтраў аказалася так многа, што прыйшлося арганізаваць спецыяльны ўчастак. Самі вырабілі абсталяванне, штампы, інструмент. І вось ужо са станкоў пайшла тканіна для сэрца.

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

МІНСК. На заводзе халадзільнікаў выпушчаны 10-мільённы апарат. Прама з канвеера ён быў уручаны аднаму з лепшых рабочых — маладому брыгадзіру зборшчыкаў М. Свірыдовічу. Так вырашыў калектыў.

БАРЫСАЎ. Жыхары вёскі Траянаўкі, цэнтра аднайменнага саўгаса, сталі ўдзельнікамі свята сельскіх вуліц. Па рашэнню выканкома сельсавета адна вуліца названа імем Леніна, другая — Маладзёжнай.

САЛІГОРСК. Новы пральны камбінат, які адкрыўся ў мясцовым Доме быту, аблягчыць хатнія клопаты многім жыхарам горада.

СТОЎБЦЫ. У самым прыгожым месцы вёскі Ніўнае — на краі яблыневага саду — вырас двухпавярховы катэдж. Яго гаспадарамі сталі юныя жыхары саўгаса «Хотава». Дзіцячы сад наведваюць каля ста малых.

ПРЫКЛАДНОЕ МАСТАЦТВА

Сёлета мастакі Барысаўскага камбіната прыкладнога мастацтва прапануюць пакупнікам больш за 200 новых разнастайных вырабаў. Гэта прыгожыя керамічныя наборы для кавы, вазы, серыя плакетак на гістарычныя тэмы і многае іншае.
Вырабы мясцовых майстроў карыстаюцца павышаным попытам. Для павелічэння іх выпуску на прадпрыемстве расшыраюцца вытворчыя плошчы, удасканальваюцца тэхналогіі, паляпшаюцца ўмовы працы рабочых. Нядаўна ў светлым прасторным памяшканні размясціўся габеленавы ўчастак. Цяпер тут выконваюцца заказы мінчан для новай гасцініцы «Беларусь» і Дома прыроды ў Троіцкім прадмесці.
НА ЗДЫМКУ: габеленшчыцы (злева направа) Вера БЫКОЎСКАЯ, Валянціна РАКОЎСКАЯ, майстры ўчастка Ніна КАМФАРАВА і Наталля ЛЮТАРЭВІЧ працуюць над тэатральнай заслонай для Палаца культуры ўкраінскага горада Бярдзічава.

КАШТОЎНАЯ СЫРАВІНА ЗНАХОДЗІЦЬ ПРЫМЯНЕННЕ

САПРАПЕЛІ—СКАРБЫ АЗЁР

ТЭРЫТОРЫЯ Беларусі багатая прыроднымі рэсурсамі. Але патрэбы народнай гаспадаркі ўзрастаюць, і падземныя «кладоўкі» паступова пусцеюць. Возьмем торф. Пры існуючых тэмпах здабычы эксплуатацыйныя запасы гэтай каштоўнай сыравіны для ўгнаенняў будуць вычарпаны ў рэспубліцы ў бліжэйшыя дзесяцігоддзі. Чым замяніць яго?

Вучоныя і спецыялісты лічаць, што праблему могуць вырашыць сапрапелі — азёрны глей, які стагоддзямі адкладваўся на дне азёр. У Інстытуце торфу Акадэміі навук БССР ужо на працягу многіх гадоў даследуюць магчымасці здабычы і выкарыстання сапрапеляў.

— Гэта сапраўдны скарб, які ляжыць на дне нашых вадаёмаў, — гаворыць дырэктар Інстытута торфу акадэмік АН БССР Іван Ліштван. — У саставе азёрнага глею — цэлая табліца Мендзялеева. Тут гумінавыя кіслоты, угляводы, бітумінозныя рэчывы. Шмат таксама і вітамінаў, антыбіётыкаў, ферментаў, іншых біялагічна актыўных рэчываў. Ёсць крэмній, кальцый, жалеза, алюміній, магній, фосфар, калій...

У Беларусі амаль паўтары тысячы сапрапелепрадукцыйных азёр агульнай плошчай больш за 200 квадратных кіламетраў. Па прагнозах, іх рэсурсы складаюць 4 мільярды кубічных метраў сапрапеляў.

У рэспубліцы прынята спецыяльная навукова-тэхнічная праграма па асваенню рэсурсаў сапрапеляў і вытворчасці на іх аснове ўгнаенняў, мінеральна-вітамінных кармавых дабавак, лячэбных гразей, буравых раствораў, тэхналагічных дабавак для будаўнічых матэрыялаў. Для паспяховай рэалізацыі заданняў праграмы ў Акадэміі навук БССР створана група, у якую ўваходзіць больш за 50 супрацоўнікаў з шасці акадэмічных інстытутаў і трох вышэйшых навучальных устаноў. Яе навуковым кіраўніком зацверджаны доктар тэхнічных навук І. Лапатко.

У адпаведнасці з праграмай Інстытутам торфу АН БССР даследаваны рэсурсы больш чым у 500 азёрах рэспублікі, дадзена іх характарыстыка, распрацавана класіфікацыя, складзены і выдадзены кадастр сапрапелевых адкладанняў азёр БССР. І самае галоўнае — пачата здабыча каштоўнай сыравіны на азёрах Чырвонае і Найда Жыткавіцкага раёна, Судобль Смалявіцкага і Вечар Любаньскага раёнаў, Лочынскае Асіповіцкага раёна. Праектная магутнасць іх — звыш 300 тысяч тон сапрапелевых угнаенняў у год. У 1986 годзе яны далі 400 тысяч тон.

— Гэта значыць, — расказвае акадэмік І. Ліштван, — у рэспубліцы створана аснова для сапрапелевай прамысловасці, што дазволіць не толькі павялічыць вытворчасць многіх неабходных народнай гаспадарцы прадуктаў і матэрыялаў, але і будзе садзейнічаць аднаўленню вадаёмаў, вырашэнню іншых экалагічных праблем. Работа вядзецца па трох асноўных напрамках. Гэта прамысловая вытворчасць сапрапелевых угнаенняў і кармавых дабавак, выкарыстанне сапрапеляў у медыцыне, для прыгатавання буравых раствораў і ў вытворчасці будаўнічых матэрыялаў.

Здабыча ажыццяўляецца з дапамогай спецыялізаваных землясосных снарадаў. Потым сапрапелевая маса па трубах падаецца на бераг у адстойнікі, дзе яе здрабняюць і сушаць.

Цяпер у Беларусі эксплуатуецца пяць прадпрыемстваў па здабычы сапрапеляў для вытворчасці ўгнаенняў. У Брэсцкай і Гродзенскай абласцях заканчваецца будаўніцтва яшчэ двух.

Эканамічна выгадна выкарыстоўваць сапрапелі і ў жывёлагадоўлі ў якасці кармавых дабавак. Уключэнне сапрапелевых гранул у рацыён жывёл павялічвае іх сярэднясутачныя прыбаўленні ў вазе на 10—15 працэнтаў, а таксама зніжае затраты кармоў.

Цікавы факт. Толькі на адным возеры Сушчава, што ў Мастоўскім раёне Гродзенскай вобласці, не менш чым 1,4 мільёна кубічных метраў сапрапеляў, якія залягаюць пластом ад 5 да 12 метраў. Выкарыстанне такога аб'ёму каштоўнай сыравіны дазволіла б забяспечыць кармавымі дабаўкамі ўсё пагалоўе свіней вобласці на працягу 15—20 гадоў.

Даследаваннямі навукова абгрунтаваны магчымасці і эфектыўнасць выкарыстання сапрапеляў у лячэбнай практыцы. Распрацаваны тэхналогія і абсталяванне па здабычы сапрапелевых лячэбных гразей. Уведзены ў эксплуатацыю два ўчасткі па здабычы лячэбных гразей на азёрах Судобль Мінскай і Святое Гомельскай абласцей.

Лабараторнымі і вытворчымі выпрабаваннямі даказана мэтазгоднасць выкарыстання сапрапеляў для прыгатавання буравых раствораў. Буравыя растворы з сапрапеляў дазваляюць павысіць хуткасць праходкі на 20—25 працэнтаў, даюць эканамічны эфект 20—30 тысяч рублёў у разліку на адну глыбокую свідравіну. Аднак трэба адзначыць, што шырокае ўкараненне сапрапеляў у буравую практыку пакуль стрымліваецца з-за адсутнасці заводскага спосабу іх прыгатавання.

— Улічваючы каштоўнасць сапрапеляў, — гаворыць акадэмік І. Ліштван, — к канцу пяцігодкі прадугледжваецца іх здабыча да 2 мільёнаў тон, а к 2000 году — да 10—12 мільёнаў тон. Аднак для вырашэння пастаўленых задач неабходна прадоўжыць геолага-пошукавыя работы і выдаць поўны кадастр сапрапелевых адкладанняў Беларусі, даследаваць да канца эфектыўнасць выкарыстання сапрапеляў у розных галінах народнай гаспадаркі, стварыць доследна-прамысловыя вытворчасці па перапрацоўцы сапрапеляў у кармавыя дабаўкі, сапрапелепарашок для буравых работ і вытворчасці будаўнічых матэрыялаў, арганізаваць на аснове сапрапеляў вытворчасць тавараў народнага спажывання. Вельмі важна стварыць доследна-эксперыментальную базу Акадэміі навук БССР для ўдасканалення тэхналогіі здабычы сапрапеляў і абсталявання. Бо ў краіне няма іншага навуковага цэнтра па распрацоўцы і вырашэнню гэтай праблемы, акрамя Інстытута торфу Акадэміі навук БССР.

Казімір КАНУС.

РОБАТЫЗАЦЫЯ: КОМПЛЕКСНЫ ПАДЫХОД

НЕ ПААСОБКУ, А РАЗАМ

Прыкладна год дзесяць назад у Беларусі, на мінскім заводзе «Тэрмапласт», дзе вырабляюцца дэталі з пластмас, мне давялося бачыць першыя крокі мясцовай робататэхнікі. Супрацоўнікі бюро робатаў, створанага на заводзе, устанавілі ў цэху сваё першае дзецішча — «механічны прэсоўшчык». Помню, з якой цікавасцю сачылі рабочыя за бездакорнымі рухамі новага «калегі». Тады здавалася, што развіццё робатызацыі на заводзе будзе ісці менавіта так: павелічэннем колькасці маніпулятараў у цэхах.

У нейкай ступені гэта чаканне апраўдалася — цяпер на «Тэрмапласце» робаты вызвалілі дзесяткі чалавек на шкодных участках вытворчасці. Аднак рост не быў чыста колькасным.

Сёння ў прамысловасці Беларусі скарыстоўваецца каля 6,5 тысячы робатаў і маніпулятараў. Дзякуючы ім толькі за апошнія пяць год на кваліфікаваную работу пераведзены 4,8 тысячы чалавек. 1 100 вызвалены ад ручной працы. І што асабліва важна — працэс не быў стыхійным. Захоўвалася важнейшая ўмова эфектыўнасці новай тэхнікі — комплексны падыход да яе ўкаранення. Гэтага ўдалося дабіцца дзякуючы ўзгодненасці дзеянняў соцень прамысловых прадпрыемстваў, навуковых і навучальных устаноў, дзяржаўных органаў у рамках спецыяльнай рэспубліканскай навукова-тэхнічнай праграмы.

Важнай часткай рэспубліканскай праграмы адразу ж стала падрыхтоўка кадраў. Сёння ў дзесяці інстытутах і сямі тэхнікумах рэспублікі рыхтуюцца спецыялісты ў галіне праектавання, вытворчасці і эксплуатацыі робатаў.

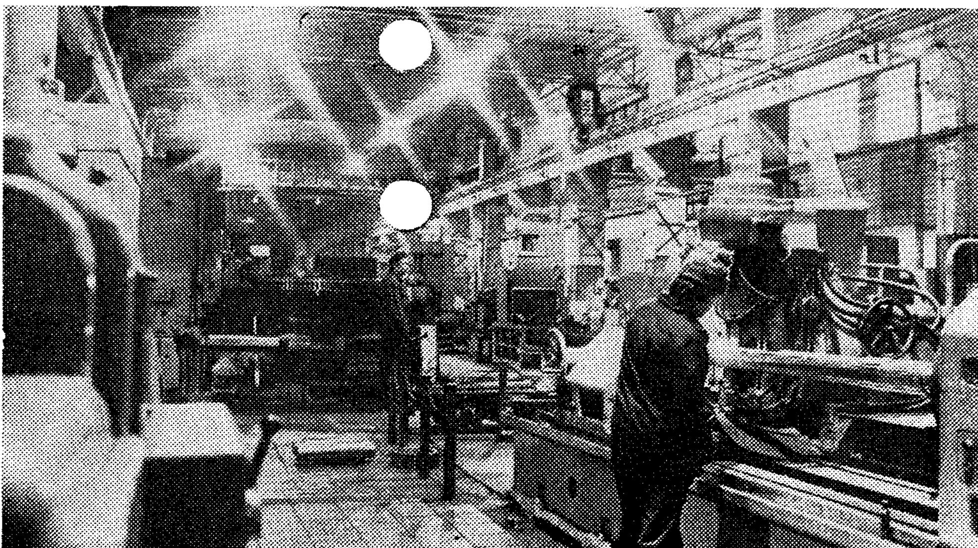
Навуковае забеспячэнне праграмы — работа вучоных з інстытутаў Акадэміі навук БССР, Беларускага дзяржаўнага універсітэта і політэхнічнага інстытута. Створаны спецыяльныя навукова-даследчыя аб'яднанні, якія разам з «вялікай навукай» займаюцца распрацоўкай і серыйным вырабам робатаў.

Прыкладам паспяховага супрацоўніцтва з вучонымі можа быць прадукцыя аднаго з такіх аб'яднанняў — «Тэхнапрыбор» у горадзе Магілёве. Тут ствараюць робаты для прыборабудавання, ювелірнай і гадзіннікавай прамысловасці. Заказчыкі асабліва задаволены работай такіх мадэлей, як ПР5-2Э (аперацыі з дэталямі да 300 грамаў), універсальнага робата ТУР-10К (загрузка металаапрацоўчых станкоў, міжаперацыйная транспарціроўка, зборка і г. д.). Сёлета прадпрыемства ўзніме ўзровень сваёй прадукцыі на якасна новую ступень: чарговая мадэль будзе ажыццяўляць асноўныя і дапаможныя тэхналагічныя аперацыі пры зборцы, кантролі і рэгуліроўцы прыбораў.

Здавалася б, поспех відавочны. Так і ацэньвалася б сітуацыя ўсяго паўтара-два гады назад. Аднак цяпер ні адзін са спецыялістаў, з якімі мне давялося гутарыць, не выказаў задавальнення развіццём робататэхнікі ў рэспубліцы. Вынікі старых уяўленняў аб неабходнасці перш за ўсё колькаснага росту да сённяшняга дня даюць сябе знаць. Занадта актыўна ў мінулым робаты ствараліся і выкарыстоўваліся разрознена, проста для замены чалавека на рабочым месцы. Інжынеры і вучоныя падкрэсліваюць, што комплексная аўтаматызацыя, гібкія аўтаматызаваныя вытворчасці разам з ротарнымі і ротарна-канвеернымі лініямі — гэта не проста пажаданы, а адзіна магчымы ў цяперашніх умовах шлях далейшай робатызацыі.

Такі падыход да праблемы ўжо адбіўся ў канкрэтных лічбах. Летась на заводах рэспублікі было ўстаноўлена каля 500 робатаў. Аднак рэзка вырасла колькасць робататэхнічных комплексаў і гібкіх вытворчых сістэм. І дарэчы, што немалаважна, беларускія робаты выдатна «ўжываюцца» з рознымі аўтаматычнымі лініямі і комплексамі.

Уладзімір БІБІКАЎ.

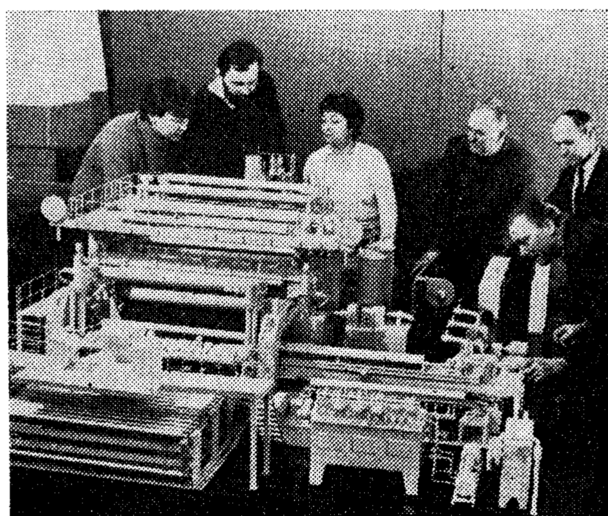
Звыш трохсот розных па свайму прызначэнню машын і агрэгатаў для будаўнічай індустрыі выпускае магілёўскі завод «Стромашына». Яго прадукцыя шырока вядома ў Савецкім Саюзе і амаль у 30 замежных краінах. Характэрна, што апошнія дзесяць год магіляўчане не атрымліваюць рэкламацый ні ад савецкіх спажыўцоў, ні ад замежных фірм. Усё гэта — вынік добра прадуманай сістэмы кіравання якасцю.

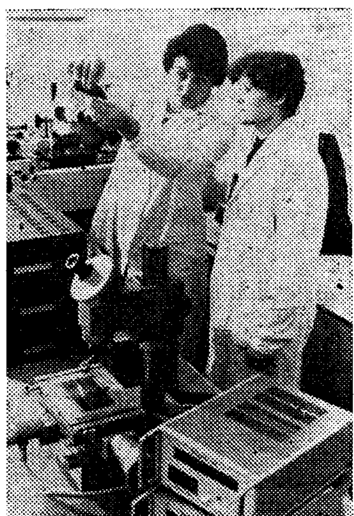
У адпаведнасці з праграмай навукова-тэхнічнага прагрэсу на заводзе працягваюцца работы па ўдасканальванню вытворчасці. Вялікая ўвага надаецца распрацоўцы прагрэсіўных канструктарскіх рашэнняў і тэхналогій, умацаванню тэхнічнай дысцыпліны.

У гэтым пяцігоддзі завод «Строммашына» плануе павялічыць свае экспартныя пастаўкі.

НА ЗДЫМКАХ: у адным з механазборачных цэхаў завода; яны ствараюць машыны. Злева направа — інжынер-тэхнолаг Сяргей КРЫСКАВЕЦ, інжынеры-канструктары Аляксандр ЗІНЕВІЧ, Іна КАРНІЕНКА, інжынер-тэхнолаг Станіслаў НЯДЗВЕЦКІ, начальнік канструктарскага бюро Пётр МАСЛЯНКОЎ і інжынер-тэхнолаг Канстанцін ЧУРЛАЕЎ; за дакладнасцю вымяральнай тэхнікі строга сочаць лабаранты Валянціна САЛАМЕННІКАВА (злева) і Людміла САЛАЎЁВА.

Фота М. ЖАЛУДОВІЧА.

III РЭСПУБЛІКАНСКАЯ КАНФЕРЭНЦЫЯ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»

СІЛА ПРЫЦЯГНЕННЯ БАЦЬКАЎШЧЫНЫ

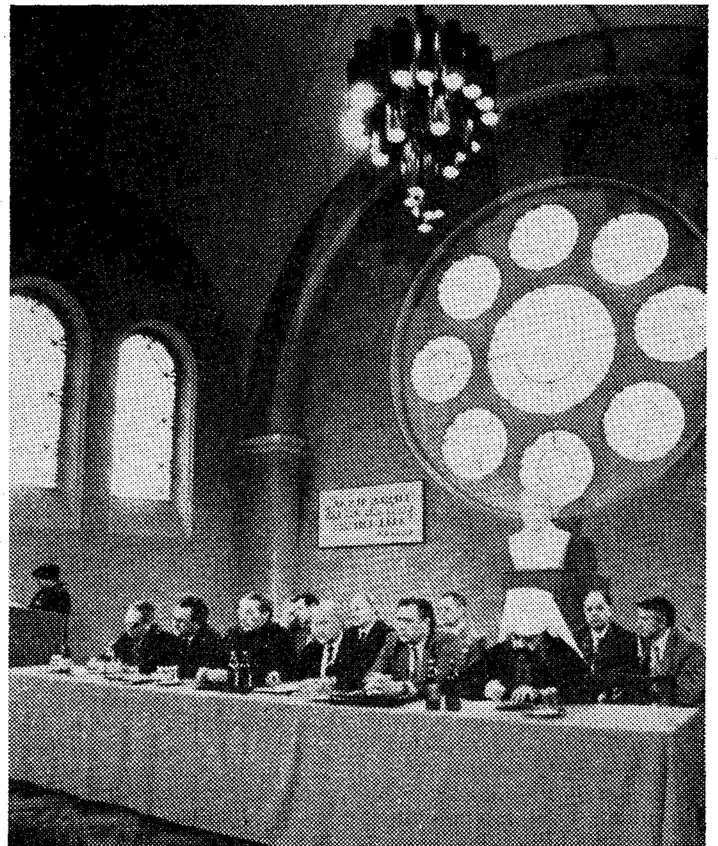
16 красавіка 1987 года ў Мінску ў Доме кіно адбылася III рэспубліканская канферэнцыя Беларускага таварыства па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (Беларускае таварыства «Радзіма»). На ёй прысутнічалі дэлегаты ад арганізацый-заснавальніц Таварыства, а таксама госці: вядомыя вучоныя, пісьменнікі, прадстаўнікі мастацтва і культуры, грамадскія дзеячы.

Са справаздачным дакладам аб рабоце Беларускага таварыства «Радзіма» за перыяд паміж дзвюма канферэнцыямі і задачах па далейшаму развіццю культурных сувязей з замежнымі суайчыннікамі выступіў старшыня прэзідыума Таварыства народны мастак СССР дэпутат Вярхоўнага Савета Беларускай ССР Міхаіл Савіцкі. Даклад рэвізійнай камісіі зрабіла яе старшыня Тамара Хапалюк.

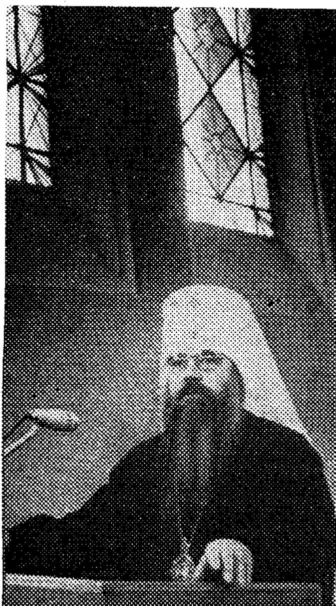
У абмеркаванні дакладаў прынялі ўдзел: намеснік старшыні Беларускага аддзялення Савецкага фонду міру Марат Ягораў, паэтэса Раіса Баравікова, мітрапаліт Мінскі і Беларускі, старшыня аддзела знешніх царкоўных зносін Маскоўскага патрыярхата, пастаянны член Свяшчэннага Сінода Філарэт, прадстаўнік Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі Леанід Каравайка, старшыня Бюро міжнароднага маладзёжнага турызму «Спутник» Мікалай Германаў, старшыня калгаса «Прагрэс» Гродзенскага раёна, Герой Сацыялістычнай Працы Аляксандр Дубко, загадчыца вучэбна-метадычнага аддзела Рэспубліканскага інстытута павышэння кваліфікацыі работнікаў культуры Валянціна Кітаева, намеснік старшыні Беларускага камітэта ветэранаў вайны Канстанцін Груздзеў, загадчык аддзела рэдакцыі газеты «Голас Радзімы» Рыгор Фаменка.

Былі зроблены крытычныя заўвагі аб рабоце Таварыства і слушныя прапановы па паляпшэнню яго дзейнасці, пашырэнню і ўмацаванню кантактаў з зарубежнымі суайчыннікамі.

У рабоце канферэнцыі прыняў удзел першы намеснік старшыні прэзідыума Савецкага таварыства па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (Таварыства «Родина») Мікалай Панкоў.

Беларускае таварыства «Радзіма» падтрымлівае сувязі больш чым з 35 зарубежнымі арганізацыямі, у якіх згуртаваны нашы суайчыннікі. Геаграфія гэтых сувязей ахоплівае 20 краін свету, у якіх пражываюць выхадцы з Беларусі. У 57 краін ідзе па адрасах нашых землякоў і іх аб'яднанняў газета «Голас Радзімы». За апошнія пяць год Таварыства плённа супрацоўнічала з Федэрацыяй рускіх канадцаў, рознымі клубамі і Араў-паркам у ЗША, Федэрацыяй культурных таварыстваў савецкіх грамадзян у Аргенціне, Саюзам савецкіх грамадзян у Бельгіі, Славянскім таварыствам дружбы з

Вялікабрытаніі, Рускім грамадскім клубам у Аўстраліі і іншымі нашымі сталымі, шматгадовымі партнёрамі. У апошнім часе ніці духоўных сувязей пацягнуліся ва Уругвай, Гану, Нігерыю, Судан і іншыя краіны. А гэта сведчыць пра вядомасць Беларускага таварыства «Радзіма» сярод зарубежных суайчыннікаў, з аднаго боку, і пра моцнае прыцягненне Бацькаўшчыны, з другога.

Ці не гэтым прыцягненнем вызначаецца і маштаб той патрыятычнай дзейнасці, якую вядуць нашы замежныя суайчыннікі? Змест яе — гэта і захаванне сваіх нацыянальных традыцый, і развіццё на іх аснове калектываў мастацкай самадзейнасці, і стварэнне школ роднай мовы. Але, бадай, самае галоўнае—гэта распаўсюджанне праўды аб Савецкім Саюзе, барацьба за падтрымку мірных ініцыятыў, з якімі выступае іх Радзіма. Іх намаганні ў высакароднай справе барацьбы за бяз'ядзерны свет, за жыццё на нашай планеце зліваецца з агульнымі намаганнямі за тыя ж мэты народаў краін, дзе жывуць замежныя беларусы. У саставе Федэрацыі культурных таварыстваў савецкіх грамадзян у Аргенціне актыўна працуе камісія «Савецкія грамадзяне Аргенціны ў барацьбе за мір». Яна ўваходзіць у сусветна вядомы рух гэтай краіны «Заклік ста ў імя жыцця». Федэрацыя рускіх канадцаў, у якой большасць складаюць выхадцы з Беларусі, таксама выступае пры правядзенні розных мірных акцый разам з канадскімі прыхільнікамі міру. Напрыклад, аддзел ФРК у Таронта з'яўляецца калектыўным членам «Камітэта за ўсеагульнае раззбраенне» і «Асацыяцыі за мір», а ў Ванкуверы — уваходзіць у «Ініцыятыўны камітэт па правядзенню маршаў міру».

Тое ж можна сказаць і пра арганізацыі суайчыннікаў у Аўстраліі і Еўропе.

Многія замежныя беларусы сваю падтрымку справе барацьбы за мір выказваюць не толькі тым, што ідуць у калонах дэманстрантаў, стаяць у пікетах ля ваенных баз. Яны яшчэ ахвяруюць грошы са сваіх небагатых зберажэнняў у Савецкі фонд міру. Радзіма з удзячнасцю прымае іх добраахвотны і свядомы ўзнос у вялікую справу захавання міру. За актыўны асабісты ўклад ва ўмацаванне міру многія нашы суайчыннікі ўзнагароджаны ганаровым знакам Савецкага фонду міру і атрымалі падзяку яго Беларускага аддзялення.

Усё гэта — сведчанне высокага патрыятызму замежных беларусаў, іх прагрэсіўных перакананняў. А між іншым, быць патрыётам савецкай Радзімы і прагрэсіўным грамадзянінам краіны, дзе жыве наш зямляк, — справа не толькі не папулярная, але і небяспечная. Вядома, якім цкаванням і нападкам падвяргаюцца нашы суайчыннікі і іх арганізацыі як з боку сваіх жа беларусаў — нацыяналістаў, так і з боку афіцыйных улад.

Але сіла прыцягнення Бацькаўшчыны, любоў да яе, гонар за яе вялікія сацыяльныя пераўтварэнні, дасягненні ва ўсіх сферах грамадскага і палітычнага жыцця не толькі дапамагаюць пераадольваць усе перашкоды, але і рабіць нешта на яе карысць. Год назад, калі здарылася аварыя на Чарнобыльскай АЭС і нашу краіну напаткала бяда, гэта балюча адгукнулася і ў сэрцах беларусаў-патрыётаў. На іх не падзейнічалі ні патокі самай цынічнай і бессаромнай маны аб чарнобыльскай трагедыі, ні новая хваля антысаветызму. Прагрэсіўныя арганізацыі замежных суайчыннікаў аб'явілі збор сродкаў у фонд пацярпеўшых ад чарнобыльскай аварыі. У Савецкі Саюз ішлі пісьмы і тэлеграмы, у якіх былі спачуванне і падтрымка. Суайчыннікі былі разам з намі ў час выпрабаванняў, як і тады, у гады Вялікай Айчыннай вайны, яны рабілі, што маглі, але рабілі гэта ад чыстага сэрца.

Жыць інтарэсамі Бацькаўшчыны, радавацца яе радасцю і смуткаваць яе смуткам, перадаваць гэтыя свае пачуцці і павагу да Радзімы, зямлі продкаў, сваім нашчадкам — вось вышэйшы сэнс патрыятычнай дзейнасці замежнага суайчынніка і яго грамадзянскі абавязак. Менавіта пра гэта пішуць нашы землякі ў Таварыства і рэдакцыю газеты, дзякуючы за тое, што робіцца для іх, каб яны не былі адарванымі ад Радзімы, ад народа, з якога выйшлі. Дзякуючы за кнігі, за «Голас Радзімы», замежныя беларусы падкрэсліваюць, што яны для іх — глыток чыстага паветра ў атручаным антысавецкім дурманам асяроддзі, крыніца праўдзівай і аб'ектыўнай інфармацыі аб усім, што адбываецца ў Савецкім Саюзе і свеце.

Але нездарма кажуць, што лепш за ўсё пабачыць самому і пераканацца, каб мець сваё меркаванне. Таму многія суайчыннікі, калі дазваляюць сродкі і здароўе, імкнуцца прыехаць на Беларусь, да сваякоў, або зрабіць падарожжа па Савецкай краіне. І тады канчаткова развейваюцца сумненні і трывогі. Многія з тых, хто пабываў на Радзіме і бачыў тыя вялікія пераўтварэнні, што адбыліся за гады народнай улады, пісалі потым, пасля вяртання, у Таварыства і рэдакцыю такія пісьмы, як Станіслаў Карус з Аргенціны: «На рабоце мяне сустрэлі адбыкамкамі і воплескамі. Прайшла чутка, што нам не дазволяць вярнуцца з Савецкага Саюза. А мы не чакалі на Радзіме столькі цудоўнага, прыгожага, столькі людской цеплыні. Пра ўсё гэта мы расказваем тут. Вялікае вам дзякуй!»

Што ж робіць Беларускае таварыства «Радзіма», каб наталіць духоўны голад соцень тысяч нашых суайчыннікаў, раскіданых па ўсіх кантынентах? За справаздачны перыяд было зроблена нямала: прагрэсіўныя арганізацыі землякоў атрымалі тысячы экземпляраў кніг, брашур, календароў, падручнікаў для школ, дзесяткі кінафільмаў, якія далі магчымасць тым, хто яшчэ не быў на Радзіме, убачыць яе рытм жыцця, пазнаёміцца з экрана са сваімі савецкімі сучаснікамі. Адметная тая акалічнасць, што нашы кінафільмы, а таксама фотавыстаўкі ішлі глядзець не толькі беларусы, але і карэнныя жыхары краін — англічане, аргенцінцы, аўстралійцы і інш. Для ўсіх гэта было маленькае ваконца ў нязведаны свет сацыялізму.

Можна смела сцвярджаць, што сёння ўсё часцей і на больш шырокім абсягу гучыць беларуская песня, усё часцей бачаць на сцэне беларускі танец. Паспрыялі гэтаму курсы павышэння кваліфікацыі для кіраўнікоў і ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці, якія раз у два гады праводзіць для замежных суайчыннікаў Беларускае таварыства «Радзіма» разам з Міністэрствам культуры БССР. За час, які мінуў з II рэспубліканскай канферэнцыі Таварыства, на іх атрымалі добрую падрыхтоўку больш за пяцьдзесят чалавек. Апрача таго, Таварыства дапамагае многім нотамі, запісамі беларускай народнай і сучаснай эстраднай музыкі, высылае для калектываў мастацкай самадзейнасці ўзоры нацыянальных касцюмаў і многае іншае.

У газеце «Голас Радзімы» рэгулярна змяшчаюцца песні з нотамі, сёлета ў «Бібліятэчцы газеты «Голас Радзімы» выйдзе зборнік песень у дапамогу аматарам мастацкай самадзейнасці.

Суайчыннікі за межамі Бацькаўшчыны імкнуцца не толькі самі мацаваць з ёю духоўную повязь, але і перадаць сваім дзецям і ўнукам, якія нарадзіліся на чужой зямлі, глыбокую прыхільнасць да краю бацькоў-дзядоў. Таму так многа жадаючых трапіць на лета ў піянерскі лагер пад Мінскам. Вось ужо больш трыццаці год арганізуе Беларускае таварыства «Радзіма» летні адпачынак для маладога пакалення нашых замежных суайчыннікаў. Спачатку іх дзеці прыязджалі ў піянерскія лагеры, цяпер едуць ужо дзеці дзяцей. Месяц, праведзены сярод сваіх савецкіх равеснікаў, на зямлі, дзе твае карані, застаецца ў памяці і сэрцы на ўсё жыццё. Дзеці падрастаюць з гадамі, а любоў да радзімы бацькоў мацнее. Мацнее і цяга да яе, жаданне зноў пабываць там, дзе быў хлапчуком ці дзяўчынкай.

Таварыства прадаставіла такую магчымасць першай групе моладзі, арганізаваўшы два гады назад злёт юнакоў і дзяўчат, якія некалі адпачывалі ў піянерскім лагеры ў Беларусі. Колькі цікавага, непаўторнага адкрылася маладым людзям! Рэні Куперус напісаў пасля наведання знаёмых мясцін: «Дарагія людзі! Я вельмі шчаслівы, што прыехаў да вас і ўбачыў вас у гэтым цудоўным піянерскім лагеры. Я хачу вам шчыра падзякаваць і спадзяюся, што дружба паміж намі будзе існаваць вечна».

У планах Беларускага таварыства «Радзіма» — правядзенне такіх злётаў рэгулярна, прынамсі, раз у два гады.

Дзецям нашых суайчыннікаў не зачынены дзверы вышэйшых навучальных устаноў Беларусі. Цяпер тут вучацца студэнты з Грэцыі, Аргенціны, Бразіліі і іншых краін.

У дакладзе і выступленнях дэлегатаў адзначалася, што цяпер, напярэдадні 70-й гадавіны Вялікага Кастрычніка, калі ў нашай краіне адбываецца шырокі працэс рэвалюцыйнай перабудовы, калі ўрад і партыя, выказваючы волю народа, выступаюць з новымі прапановамі па праблемах ядзернага раззбраення, цікавасць да Савецкага Саюза сярод суайчыннікаў узрастае. І абавязак Беларускага таварыства «Радзіма» падтрымліваць і ўмацоўваць гэту духоўную цягу да Бацькаўшчыны.

* * *

На канферэнцыі былі выбраны савет Беларускага таварыства «Радзіма», рэвізійная камісія і новы састаў прэзідыума. Старшынёй прэзідыума Беларускага таварыства «Радзіма» абраны Міхаіл Савіцкі.

НА ЗДЫМКАХ: прэзідыум канферэнцыі; выступае мітрапаліт Мінскі і Беларускі ФІЛАРЭТ; у зале — прадстаўнікі грамадскасці рэспублікі.

Фота **С. КРЫЦКАГА.**

XX СЪЕЗД ЛЕНИНСКОГО КОМСОМОЛА

XX съезд Ленинского комсомола — самой массовой общественно-политической организации советской молодежи — стал важным событием в жизни нашей страны. Делегаты, приехавшие в Москву из разных уголков Советского Союза, на протяжении четырех дней вели в Кремлевском Дворце съездов заинтересованный разговор о насущных проблемах своего союза.

На съезде выступил Генеральный секретарь ЦК КПСС М. С. Горбачев. Он высоко оценил дискуссии, которые велись на молодежном форуме. Отметил, что они созвучны нынешнему этапу развития страны, остроте и значимости проблем, которые советское общество решает сегодня. Молодежь поддержала новаторский курс партии, ее XXVII съезда. Она включается в перестройку, понимая, что судьба перестройки — это судьба Родины, ее собственная судьба.

Говоря о проблемах молодежного движения страны, М. С. Горбачев подчеркнул, что главная партийная забота состоит сегодня в том, чтобы открыть молодежи самую широкую перспективу, отворить перед нею двери везде — на всех направлениях экономического и научно-технического прогресса, социального творчества, духовного развития. Необходимо избавить молодежь от мелочной опеки, больше доверять ей, воспитывать реальным делом и реальной ответственностью. И надо подкреплять энтузиазм юности деятельной заботой о судьбах молодых людей, сказал М. С. Горбачев.

Большое внимание уделили делегаты съезда рассмотрению социальных проблем молодежи. Отмечалось, что в их решении комитеты комсомола занимают пассивную позицию. А надо, чтобы все — начиная от жилья и кончая досугом молодежи — было в поле зрения комитетов ВЛКСМ.

Материальное и общественное положение человека в нашей стране должно определяться трудом и только трудом. Эту мысль делегатов поддержал и М. С. Горбачев. Дело комсомола — стоять на страже социальной уверенности молодежи, сказал он.

На съезде шел заинтересованный разговор о роли и месте Ленинского комсомола на нынешнем этапе развития общества, в системе нашей демократии. Говоря об этом, Генеральный секретарь ЦК КПСС подчеркнул, что сегодня как никогда есть необходимость в том, чтобы комсомол действовал как активная политическая организация молодежи, участвовал в решении самых разнообразных вопросов жизни страны.

Более 700 делегатов приняли участие в обсуждении узловых проблем комсомольской работы на заседаниях съезда и в дискуссионных центрах. Дискуссия прошла и в ходе встреч делегатов в министерствах и ведомствах, с московской молодежью, в печати, передачах телевидения и радио.

Главное, о чем шла речь, заключалось в определении путей преодоления возникших в комсомоле трудностей, новых подходов к участию в решении социально-экономических, воспитательных задач, вопросов внутрисоюзной жизни, утверждения в комсомольской работе творческого, поискового характера, чтобы она в полной мере отвечала требованиям сегодняшнего дня, интересам и запросам молодежи.

На создание уставных гарантий для перестройки в комсомоле, расширение и углубление внутрисоюзной демократии, развитие самодеятельности и самостоятельности комсомольских организаций направлены изменения, внесенные в Устав ВЛКСМ, новая редакция которого утверждена делегатами съезда.

ДЕНЬ САМОУПРАВЛЕНИЯ

«Всем! Всем! Всем!

Сегодня — день самоуправления! Наши дорогие учителя, в этот день отдохните от нас. Ученики, пожалуйста, отвечайте хорошо и ведите себя сносно.

Учком. Комитет комсомола».

Такое объявление встречало каждого входящего в минскую среднюю школу № 1. На всех этажах здания, в бассейне, спортивном и хоровом залах, в каждом классе царила особая атмосфера. В этот день истинными хозяевами школы стали сами ребята. Они взяли на себя все функции управления и воспитания — от директора, педагогов до техничек.

Должности распределяли сами ученики. Утверждал их учком.

Директор школы сдала свои полномочия восьмикласснице Светлане Воронцовой.

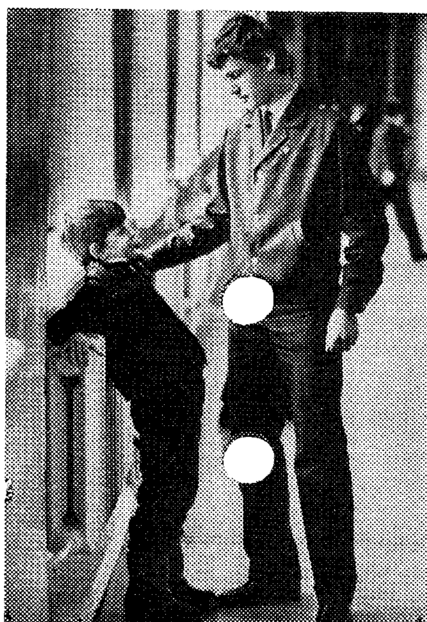
Для беседы со мной она смогла выкроить всего несколько минут. Первый вопрос: как осуществляется школьная реформа в школе, где учится, а в данный момент работает юный директор?

— Такой день, как сегодня, — это и есть следствие школьной реформы, — последовал ответ. — Учимся демократии, самостоятельности, умению принимать ответственные решения. В школе введены новые предметы: этика и психология семейной жизни, информатика и основы вычислительной техники. Техническую часть программ по ВТ проходим в Белгосуниверситете. Еще у нас появилось целых три класса шестилеток. Комсомольская и пионерская организации взяли над ними шефство. Мы сами сделали для малышей игрушки, собрали для каждого класса библиотечку, восьмиклассницы организовали бюро добрых услуг.

Какова главная цель школьной реформы? На мой взгляд, привить интерес к знаниям.

Когда закончились все уроки, учителя-дублеры собрались в кабинете директора на педсовет.

Подобные дни самоуправления проводятся сейчас во многих школах нашей республики. В некоторой степени это, естественно, игра. Тем не менее, специалисты считают, что такие дни нужны. Школьное самоуправление — это воспитание ребят доверием, развитие у них чувства ответственности, навыков самостоятельности и организованности.

В. ЛЕВИН.

НА СНИМКАХ: педсовет проводит директор восьмиклассница Светлана ВОРОНЦОВА; завуч Сергей ХАЦКЕВИЧ.

ПРОБЛЕМЫ МИГРАЦИИ: МНЕНИЕ СПЕЦИАЛИСТА

КОМУ РАБОТАТЬ НА СЕЛЕ

О проблеме кадров для села рассказывает директор белорусского Института экономики и организации сельского хозяйства, кандидат экономических наук Виктор КРЕСТОВСКИЙ.

— Город по-прежнему отнимает у села наиболее активную, работоспособную часть населения — людей в возрасте от 16 до 40 лет, поэтому село стареет. Так, в животноводстве работают в основном женщины старше 45 лет. А молодежи до 20 лет на фермах менее одного процента.

Проблема кадров для села в республике постоянно находится в центре внимания института. Наши ученые разработали научно-техническую программу «Трудовые ресурсы», рассчитанную на долгосрочную перспективу. Она уже подкрепляется государственными инвестиционными вложениями.

Конечно, молодежь вольна в выборе, где ей работать и жить — в городе или деревне. Но с другой стороны, чрезмерная миграция в города противоречит интересам социалистического общества. Ведь оно нуждается в рациональном обеспечении рабочей силой всех отраслей народного хозяйства. Достичь этого можно путем планового регулирования миграции.

Уровень миграции существенно зависит от условий жизни селян. Социологические исследования показали, что коэффициент текучести трудовых ресурсов на селе в 2—2,5 раза выше в тех хозяйствах, где слабо развита социальная инфраструктура.

Дом, приобретенный в кредит и на льготных условиях, крепко привязывает крестьянина к земле. Поэтому в передовых хозяйствах молодоженам предоставляют квартиры, а то и строят для них новые дома. Например, колхоз имени Орджоникидзе выделил крупную сумму на комплексную застройку нового поселка: дома со всеми удобствами, школа-десятилетка, торговый центр, детский сад и т. д. В результате хозяйство приняло 129 новых семей.

Миграция — это ко всему еще и психологическая, семейная проблема. Веками складывался стереотип мышления: выйти в люди можно только в городе. Большинство школьников городские профессии выбирали под влиянием родителей. Сейчас ситуация во многом изменилась. Когда, скажем, семья из 4—5 человек заключает договор с хозяйством на обслуживание небольшой фермы, родители находят убедительные аргументы, чтобы уговорить взрослых детей остаться дома. Выгода прямая. Семья обеспечена высоким и стабильным доходом — в среднем 400—500 рублей на человека, а село — рабочей силой.

Что же касается возможности приобрести городскую профессию, то теперь это можно сделать и в деревне. Так, в известном колхозе «Рассвет» на Могилевщине полеводы и механизаторы владеют строительными специальностями. Зимой, когда нет полевых работ, они возводят различные колхозные объекты, имеют хороший заработок.

Интересен опыт Островецкого района Гродненской области. Здесь во всех колхозах открыты подсобные цехи по производству соков, меховых изделий, домашней утвари и т. д. Свою продукцию они поставляют предприятиям Москвы, Ленинграда, других городов страны. Во время посевной или уборки цехи закрываются — все идут в поле. Благодаря подсобным промыслам из городов стали возвращаться выпускники сельских школ, особенно девушки.

Как видите, проблемы пока есть, но уже есть и конкретные пути их решения. Скажу откровенно: мы убеждены, что, создавая надежно действующую социальную инфраструктуру села, страна тем самым закладывает прочную основу для ускоренного перевода аграрного производства на рельсы интенсивного развития.

Беседу вел Леонид ЛОХМАНЕНКО.

ВЫ ХОТИТЕ ЗНАТЬ

— Что у вас предпочитает молодежь — читать книги или смотреть телевизор?

— Советский Союз занимает, по данным ЮНЕСКО, первое место в мире по выпуску книг — около 100 000 названий в год. Но читает ли их молодежь?

«Век книги кончается», — так категорично заявил в «Литературной газете» Сергей Павлов, 16-летний учащийся техникума из Саратова (город на реке Волге), «киновидеоман», как он сам представился. С этого письма на страницах газеты разгорелась дискуссия, в итоге которой выяснилось, что только 1,5 процента написавших в редакцию (несколько тысяч человек) согласны с Сергеем.

Престиж книги у советской молодежи по-прежнему высок. Социологи подтверждают это такими цифрами: более 80 процентов молодых, опрошенных в нескольких городах Российской Федерации, имеют или хотели бы иметь личные библиотеки. На чтение художественной литературы молодой человек в СССР тратит в среднем около часа в день — больше, чем сверстники за рубежом.

Список наиболее читаемых книг возглавляют русская и зарубежная классика (по 38 процентов). Далее идут произведения современных советских прозаиков (36,2 процента), советская (20,1 процента) и зарубежная поэзия (11,6 процента).

И все-таки на час чтения приходится у современных молодых людей в СССР 1,5 «телечаса». Что, впрочем, не вызывает больших тревог у специалистов, поскольку часть этого времени отдается познавательным и учебным программам.

— Получают ли ученики школьные завтраки бесплатно? Или за них нужно платить?

— Бесплатно школьные завтраки и обеды получают очень немногие — только дети из малообеспеченных семей (таких, где доход на одного человека не превышает 50 рублей). Остальные платят: 20 копеек за завтрак (например, стакан чая, бутерброд с котлетой, творожный сырок) и 40 копеек за обед (салат, борщ, бифштекс с картофельным пюре, компот или кисель).

Некоторые считают, что стоит отменить эту плату — тем более что она чисто символическая. Но другие полагают, что это будет неверный шаг с воспитательной точки зрения.

— Есть ли в Советском Союзе возрастной ценз на покупку алкоголя? Разрешается ли у вас употреблять спиртные напитки на стадионах, во время концертов?

— В июне 1985 года вступил в силу закон по борьбе с алкоголизмом. Среди прочих мер он повысил возрастной ценз на продажу спиртных напитков — с 18 лет до 21 года.

У нас запрещены продажа и употребление алкоголя во всех общественных местах, кроме, естественно, ресторанов и баров.

— Какова у вас продолжительность службы в армии? Берут ли в армию девушек? Правда ли, что студенты освобождаются от службы в армии? Как поступают с теми, кто отказывается служить?

— В Советском Союзе все юноши с 18 лет обязаны проходить действительную армейскую службу. Она продолжается 2—3 года.

Девушки могут пойти в армию как вольнонаемные — только по их собственному желанию. Такие случаи редки.

Студенты не освобождаются от службы в армии, но в некоторых вузах они получают отсрочку от призыва.

Уклонение от службы в армии признается у нас уголовным преступлением и наказывается лишением свободы на срок от одного года до трех лет.

Леонид ПРОКША

ТУНИКА НЕССА

ОТРЫВКИ ИЗ РОМАНА

(Окончание. Начало в № 17).

Гул, продолженный протяжными раскатами, перешел в треск, похожий на пулеметную стрельбу. В Ла-Перош — деревне, которая находилась в двух километрах от арсенала, куски вывороченного бетона разрушили крыши нескольких домов.

С фабрики домой прибежал Сосинский. Лицо его выражало восторг и тревогу:

— Арсенал взлетел на воздух!.. — и подмигнул заговорщицки перепуганным женщинам. Присутствие Алеши помешало ему высказать свое предположение, чьих рук это дело. Но всем и так было ясно. Обещанный «гебурстаг» состоялся...

Мимо окон, в направлении Ла-Перош, с бешеной скоростью пронесся черный автомобиль коменданта острова. За ним грузовики с вооруженными солдатами и карета «скорой помощи».

Мальчик подбежал к окну.

— Ты беги к тому окошку, — показала на дверь зала Ариадна. — Оттуда лучше видна улица.

Алеша побежал в зал...

— Не выдержал все же... — сказал Сосинский.

— Этого надо было ожидать,— кивнула Ольга Елисеевна. — Ему было невмоготу. Я чувствовала: что-то он задумал. Но чтобы так сразу...

— Почему сразу? Он давно к этому готовился,— возразил Сосинский. — Как бы там ни было — молодец!..

— Да, конечно, это подвиг...— согласилась Ольга Елисеевна.

— Как там ребята наши?— вздохнула Ариадна.

— Володя сказал, что их утром погонят работать в лес...

— Как же он успел подожечь бикфордов шнур? — задумался Сосинский.

— Может быть, он не ушел в лес и вместе с арсеналом?.. — побледнела Ольга Елисеевна. — Он был в отчаянном настроении. Он мог на все решиться...

Из-за Алеши они не называли имя Антоненко.

— Не будем гадать на кофейной гуще, — сказал Сосинский, — посмотрите еще раз — нет ли чего запретного. Надо ожидать обысков и арестов. К вечеру все выяснится. Главное — спокойствие...

Сказав это, Сосинский ушел на фабрику.

— Будь осторожен, — проговорила вслед ему Ариадна.

Весь день по Сен-Пьеру и всему острову ходили тревожные слухи. Они передавались от соседа к соседу, разговоры велись главным образом у колодцев общего пользования. «Взбунтовались русские. Всех их расстреляли», — утверждали перепуганные жители. Предполагалось, что это всего лишь первый взрыв, за ним последуют новые. Взлететь на воздух может весь остров...

К вечеру кое-что прояснилось. Бианка сообщила Сосинскому:

«На месте склада оружия образовалась воронка глубиной в двухэтажный дом. Весь запас пороха, пятьсот гранат, огромное количество снарядов взлетело в воздух. Охрана склада вместе с офицером погибла, растворилась в воздухе. Жертв среди мирного населения нет. Причины взрыва пока не установлены. Участие во взрыве русских исключается, так как они за пять часов до него были отправлены в лес, а бикфордов шнур, если только такой был, мог гореть не дольше двадцати—тридцати минут. Об Антоненко пока ничего неизвестно...»

И все же взрыв на Олероне наполнил мирных жителей надеждой — близится час освобождения!

***

Дивизия генерала Леклерка, в состав которой входил полк «Арманьяк» однофамильца генерала, капитана Леклерка, сосредотачивалась в районе прорыва. Подготовка к высадке на Олерон проходила в обстановке полной секретности. Но тайна подготовляемой операции носилась в воздухе. Неизвестно было, как говорят военные, время «Ч», но и военным, и гражданским обитателям острова было ясно: близится развязка олероновской эпопеи. Нетрудно было представить и исход ее.

Сосинский знал, какая сила готовится к высадке на маленький остров — тридцать километров в длину и пятнадцать в самом широком месте.

— Столько самолетов, столько танков, столько орудий всех калибров, столько тысяч солдат...— говорил он в кругу семьи, — а наши русачки там, на острове, не раз предлагали французам лишь при небольшой поддержке овладеть всеми батареями этого участка Атлантического вала.

Сосинского тянуло к этим дорогим «русачкам». Не раз он приходил к капитану Леклерку и просил нелегально переброситъ туда, на остров. Леклерк мило улыбался:

— Вас там знают все. Зачем же рисковать?..

— Но я вас прошу вызвать меня в нужное время и разрешить находиться в составе десантников.

— Это я вам обещаю, — заверял его Леклерк.

И слово сдержал. За несколько дней до наступления Сосинского вызвали в Морен и определили его на амфибии...

Бои уже шли в Берлине. Это воодушевляло советских ребят, а немцев заставляло задуматься над своей дальнейшей судьбой. Участилось дезертирство, хотя за это грозили расстрелом. Дезертировали не только поляки, австрийцы, чехи, но и немцы, которые поняли, что «Гитлер хат дэн криг ферлёрен», или, короче, «Гитлер капут».

Антоненко по конспиративной цепочке предупреждал своих товарищей, чтобы до появления в небе зеленой ракеты все оставались на местах.

На некоторых батареях создалась обстановка, требующая немедленного действия. Так произошло на батарее, на которой были Василий Паденко, Григорий Хлопин и Алексей Сучков. Двоих из них — Хлопина и Сучкова арестовали. Паденко не стал ждать, когда арестуют его. «Тихо-спокойно», как учил Антоненко, снял часового, захватил его автомат, освободил своих товарищей, Гришу и Алексея, и вместе они ушли в деревню Ла-Брэ, к макизарам. Бежал с батареи и скрылся у французов и Иван Максимович Фатюков. Вооружившись немецким «штурмгевером», ушел к макизарам Владимир Орлов.

Макизары за несколько дней до появления зеленой ракеты сосредотачивались в указанных им местах.

Лихорадочно готовилось отразить атаку французского десанта командование олероновского вала. Не спускало глаз с батарей гестапо. На батарею «Мамут» прибыл обер-лейтенант Штрумф.

Была весна, хотелось жить и радоваться жизни: восходу солнца, прибою, крику чаек. Это чувство обострялось с приближением грозной опасности.

Поплавский горячо уговаривал Антоненко бежать с батареи.

— Француза нас спрячет у своих знакомых так, что ни одна, пане муй, гестаповская собака нас не найдет. Немцы даже бегут, прячутся. А нам что, пане муй...

— Нет, Вацлав. Немцы, которые бегут, правильно поступают. Они не хотят стрелять во французов. А мы будем стрелять в фашистов. В этом разница. У тебя есть основания дезертировать с батареи. Я остаюсь...

Два дня спустя грянул долгожданный бой. Сотни дальнобойных орудий с континента открыли яростный огонь. В небе кружили десятки самолетов. Все гудело, свистело, взрывалось. В пыли и дыму метались человеческие фигуры...

За время ожидания зеленой ракеты Антоненко рассчитал каждый свой шаг в момент наступления. Прежде чем расчет по тревоге занял свои места у орудий, два замка из них Антоненко успел вывести из строя. Немцы увидели его, когда бежал от орудия, открыли по нему огонь из автоматов. И снова он их опередил: прыгнул в окоп раньше, чем пули просвистели над его головой.

В окопе был Поплавский. Он не ушел с батареи. Гордость поляка не позволила ему нарушить данное слово. Он открыл огонь по преследующим Антоненко гитлеровцам. Владимир в тот же момент открыл огонь из своего автомата...

Гитлеровцы попадали, кто мертвый, кто живой. Антоненко взглянул на Поплавского. «Спасибо, Вацлав!..» — крикнул ему.

К окопу приближалась, стреляя из автоматов, новая группа гитлеровцев. В этот момент из-за бункера выскочил австриец Кутчер.

— Бросайте оружие,— крикнул он им по-немецки. — Сопротивление бессмысленно. За вашей спиной наступают маки...— И не окончил. Пуля гестаповца сразила его.

— Вперед! Огонь! — скомандовал, ругаясь и угрожая пистолетом, Штрумф.

Однако огонь из окопа остановил их. Такая же обстановка создалась и на батарее «Люкс». Серышев, Лагодский, Маркин, Лошаков заняли траншеи, предназначенные для защиты батареи от нападения. Когда к батарее начали подступать макизары, немцы бросились в траншеи и были встречены пулеметным огнем русских. В рядах немцев возникла паника. Исход боя был решен.

Тем временем Пронин взорвал пороховой склад и вместе с Шумаховым бежал, отстреливаясь, к макизарам, атакующим батарею «Мамут».

Они были уже недалеко от батареи. Уже была слышна на ней перестрелка.

— Держись, Володя! — крикнул Пронин, словно Антоненко мог его услышать.

— Вперед, друзья, без страха и сомненья! — завидев впереди партизан, обрадовался Костя. В угаре сражения, в грохоте его, Костя не расслышал воя бомб...

Когда партизаны подбежали к месту, откуда махал им автоматом Костя, там дымились глубокие воронки. Пронина и Шумахова не было. Не нашли ничего от них. Растворились во взрывной волне...

Евгений Красноперов на соседней с «Мамутом» батарее не успел опередить расчет орудия. Заряжающий заслал уже тяжелый снаряд в казенник. Евгений с ходу скосил из автомата наводчика и заряжающего. Подбежав к орудию, попытался заклинить затвор, но из траншеи высунулся офицер и выстрелил в упор. Тяжело раненный Евгений еще отскочил за выступ бункера и дал очередь из автомата. На вторую очередь не хватило сил. Истекая кровью, со словами «Прощай, Родина», — он осунулся на горячий песок.

А на «Мамуте» шла перестрелка. Снаряд, упавший вблизи окопа, засыпал землей Поплавского. Помочь ему не было возможности. Антоненко бросился к бункеру с бронированной дверью и через люк ее продолжал отстреливаться.

Когда час спустя Ра во главе отряда макизар ворвался на батарею, отряду уже никто не оказал сопротивления. Батарея была мертвой. Переступая через трупы гитлеровцев, макизары подошли к бункеру. Бронированная входная дверь была изрешечена крупнокалиберными пулями. На земле, распластав руки, лежал сраженный этими пулями Владимир Антоненко. Кровь струилась по его наполовину обнаженному телу. Китель его, истоптанный ногами, нашли на дне окопа. Кто-то заметил руку человека, зарытого землей. Осторожно раскопали. «Еще живой...» Вацлав Поплавский, придя в сознание, и рассказал макизарам о последнем часе друга...

В это время Владимир Сосинский с десантниками полка «Арманьяк» высаживался на Сен-Трожанский пляж. Как только амфибия коснулась песчаного берега, он соскочил с машины и открыл огонь из своего автомата по укрывшимся за кустами тамариска гитлеровцам.

Преследуя отступающих в глубь острова гитлеровцев, Сосинский очутился рядом с капитаном Леклерком. Невольно вспомнились горькие дни поражения французской армии в 1940 году и пленение.

— В первый раз, капитан, я на стороне победителей...

— Спасибо русским парням! — крикнул в ответ капитан. — Благодаря им мы успешно продвигаемся вперед...

Ни одна из батарей пресловутого вала не могла оказать серьезного сопротивления наступающей дивизии генерала Леклерка. «Взорванные изнутри» и подавленные дальнобойной артиллерией с континента батареи умолкли почти одновременно. Уцелевшие гитлеровцы искали спасение в редких лесах и там сталкивались с макизарами...

С небольшой группой гитлеровцев столкнулся и Владимир Орлов. Он спешил на батарею «Мамут» с надеждой встретиться с Антоненко. На груди Орлова висел «штурмгевер», заряженный 32 разрывными пулями. День был жаркий. В горле пересохло, захотелось пить.

На опушке Вер-Буа (Зеленого леса) он и подошел к дому. Постучал. Вышел француз. Попросил воды.

— Может быть, вина? — обрадовался француз, увидев не гитлеровца, а русского.

Орлов отрицательно покачал головой:

— Воды, воды...

Француз пошел по воду, и в это время на опушке появилась группа гитлеровцев. Среди них Орлов узнал гестаповца Штрумфа.

Соскочив с крыльца, Орлов спрятался за дерево. На крыльцо с водой вышел француз: ищет взглядом Орлова, заметил гитлеровцев, догадался, в чем дело, и попятился назад.

Орлов подпустил гитлеровцев поближе и дал очередь. Идущий впереди гитлеровец упал. Второй очередью был убит Штрумф. Остальные бросились обратно в лес.

К концу боя почти все оставшиеся в живых русские ребята сошлись у знаменитой мельницы Мулэн-дю-Куавр. Каждого, кто подходил к этому месту, встречали радостными возгласами: «Ура!» — и бросались в объятия...

С особым восторгом встречали Сосинского.

— Да что вы с ума сошли, русачки мои дорогие?! — возражал он, когда его подбросили на ура.

Кто-то крикнул: «Братцы, «Каховку». И все дружно подхватили:

Каховка, Каховка, родная винтовка...

И зазвучала открыто и радостно песня, которую они на мельнице в день первой встречи пели вполголоса. И вдруг все умолкли. К ним с обнаженными головами шли макизары. На импровизированных носилках они несли Владимира Антоненко и Евгения Красноперова...

...Похоронили их в одной могиле на кладбище в Сен-Пьере.

— Прощайте, друзья, Володя, Евгений, — с трудом выговаривая слова, сказал Николай Серышев. — Нам очень тяжело уезжать на Родину без вас...— и умолк.

Поплавский, еле сдерживая слезы, говорил стоящей рядом Франусе:

— Он мог бы жить, пане муй, мог жить...

Дочь кладбищенского сторожа, вспомнив первую встречу с русским, говорившим на французском языке у кладбищенской ограды и ее первый с ним поцелуй, тихо плакала, склонив голову, покрытую «кснотом»...

Через несколько дней возле могилы Антоненко и Красноперова вырос еще один холм. Под ним рядом с друзьями положили останки Михаила Ершова и Александра Ковалева.

А некоторое время спустя на обеих могилах установили на собранные населением острова деньги два памятника.

***

30 апреля и Первого мая 1946 года население острова двухдневным празднованием отмечало первую годовщину своего освобождения от нацистов и последней битвы на французской земле.

На празднование прибыли представители союзных в войне стран. От советской военной миссии на этот праздник из Парижа прилетели капитан Леликов и лейтенант Колесников. На летном поле их встретили советским гимном, исполненным полковым оркестром.

— Виват руссия! — восторженно приветствовали их островитяне.

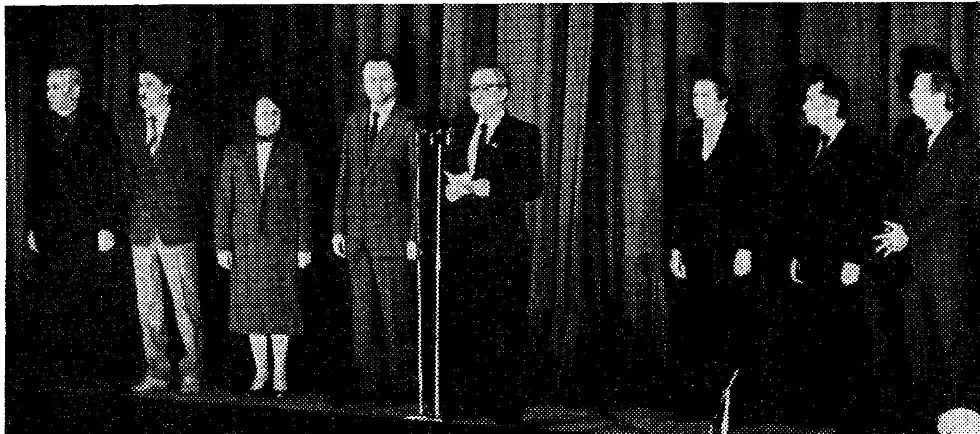
Подвиг русских ребят за это время стал легендой.

Прибывшие гости и жители острова отдали дань погибшим русским героям. Над их могилой трогательно звучали речи французов: мэра Сен-Пьера мсье Сулы и председателя олероновского содружества резистантов мсье Перро. Он, обращаясь к советским гостям, попросил их передать на родину семьям и друзьям героев, что олероновцы с любовью и вниманием заботятся о могилах солдат, погибших за общее дело.

Со слезами на глазах слушали выступление капитана Леликова Ольга Елисеевна, ее дочери Ариадна и Ольга. Украдкой смахивали слезы Вадим Андреев и Владимир Сосинский. Отойдя в сторону, рыдала Бианка... А капитан говорил: «Их геройская гибель еще больше укрепит дружбу между освобожденной Францией и советским народом».

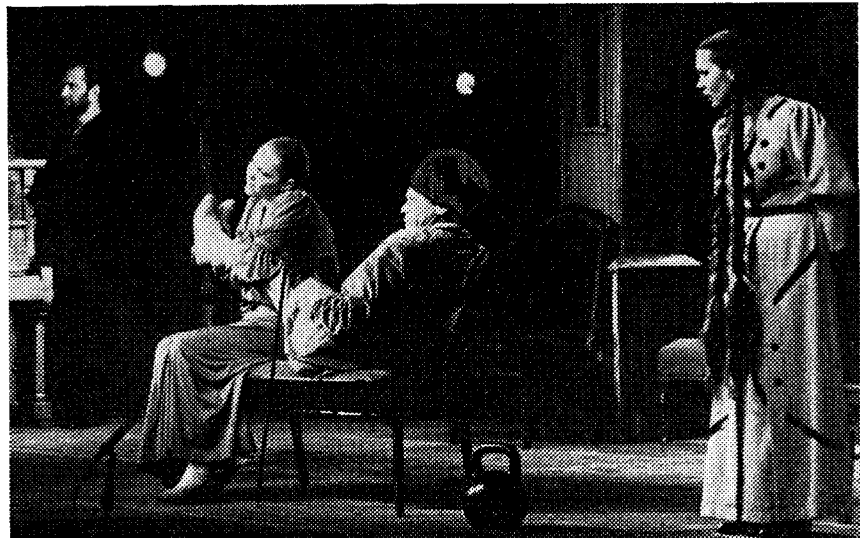
Много лет спустя в книге о своем отце Леониде Андрееве «Детство», изданной в 1966 году издательством «Советский писатель», Вадим Леонидович написет: «До войны у меня было много встреч с советскими людьми... Но по-настоящему встреча с русским народом произошла уже во время войны: на острове Олероне в нашу группу Сопротивления входило много русских, насильно вывезенных немцами за границу. В эти жестокие, напряженные и великолепные дни человек раскрывался до дна...

Однажды Антоненко написал мне записку. Она начиналась так: «Друг Родины, Вадим». Это обращение наложило на меня обязательство куда более нерушимое, чем все мыслимые «присяги на верность».

КРАСАВІЦКАЕ СВЯТА МАСТАЦТВА

Здаецца, яшчэ зусім нядаўна музычны фестываль «Мінская вясна» быў у цэнтры нашага культурнага жыцця. Але вось ён здаў свае паўнамоцтвы. Іх прыняў 15 красавіка новы фестываль — «Прыбалтыйская тэатральная вясна». Сёлета наша сталіца (пасля Вільнюса, Рыгі і Таліна) стала яго цэнтрам. А на наступны дзень адбылося ўрачыстае адкрыццё Усесаюзнага тыдня выяўленчага мастацтва.

За час свайго існавання «Прыбалтыйская тэатральная вясна» набыла славу вельмі аўтарытэтнага творчага форуму. У ім удзельнічаюць сцэнічныя калектывы Прыбалтыкі, Беларусі і Калінінградскай вобласці РСФСР. Плённым быў удзел Беларусі ў папярэдніх аглядах. Фестывальных узнагарод удастоены акцёрскія работы ў спектаклях коласаўцаў («Вечар» А. Дударава—Вільнюс, 1984) і горкаўцаў («Знак бяды» В. Быкава — Талін, 1986), а рыжскі трыумф «Радавых» у тэатры імя Купалы з'явіўся своеасаблівым пралогам прысуджэння гэтаму спектаклю Дзяржаўнай прэміі СССР.

Адкрыццё фестывалю ў мінскім тэатры музкамедыі прайшло ярка, святочна, нават узнёсла. Пасля фестывальных пазыўных, пасля ўступнага слова міністра культуры БССР Юрыя Міхневіча пачалася конкурсная праграма. Яе адкрыў Маладзёжны тэатр Літоўскай ССР спектаклем «Дзядзька Ваня» А. Чэхава. Звычайна лічыцца, што ў любых спаборніцтвах першы нумар — нявыгадны: суддзі не любяць адразу ставіць вышэйшы бал. Але для літоўскага спектакля ў пастаноўцы Эймунтаса Някрошуса ўсё склалася шчасліва. І Галоўны прыз фестывалю паехаў у Вільнюс. Наступны дзень быў днём беларускага тэатра — купалаўцы і горкаўцы паказалі свае пастаноўкі: «Буру» У. Шэкспіра і «Апошні наведвальнік» сучаснага савецкага драматурга В. Дазорцава.

Штодня адбываліся абмеркаванні спектакляў вядучымі практыкамі і тэарэтыкамі сцэны. Фестываль «Прыбалтыйская тэатральная вясна» стаў сапраўднай з'явай у культурным жыцці рэспубліцы. Як, дарэчы, і Тыдзень выяўленчага мастацтва, што прыкаваў пільную ўвагу шматлікіх аматараў па ўсёй Беларусі.

Тыдзень пачаўся з адкрыцця даволі незвычайнага вернісажа ў мінскім Палацы мастацтва: першыя госці былі запрошаны на рэспубліканскую выстаўку мастакоў тэатра, кіно і тэлебачання. На працягу тыдня наведвальнікаў чакалі тут не толькі сустрэчы з выяўленчым мастацтвам, але і з творчасцю вядучых артыстаў і моладзі тэатраў горада, прадстаўнікамі кінастудыі «Беларусьфільм», мастакамі-мультыплікатарамі. Музыканты наладзілі канцэрт-сустрэчу на тэму: «Сучасныя рытмы і фальклорныя матывы».

Свята мастакоў Беларусі выйшла і за межы рэспублікі — персанальная выстаўка Арлена Кашкурэвіча адкрылася ў Вільнюскім мастацкім музеі, а ў нашым мастацкім музеі адбылася выстаўка графікі народнага мастака Літоўскай ССР Стасіса Красаўскаса.

Апафеозам Тыдня стала яркае свята на беразе Свіслачы ў сталічным парку імя Янкі Купалы ў нядзелю 26 красавіка — тут прайшла выстаўка аднаго дня, своеасаблівы мастацкі кірмаш, удзел у якім мог прыняць кожны, хто пажадаў выставіць свой твор.

НА ЗДЫМКАХ: урачыстае адкрыццё фестывалю «Прыбалтыйская тэатральная вясна». Выступае міністр культуры БССР Ю. МІХНЕВІЧ; мастакі і госці на выстаўцы ў Палацы мастацтва; сцэна са спектакля «Дзядзька Ваня» А. Чэхава ў пастаноўцы Маладзёжнага тэатра Літоўскай ССР.

Фота У. КРУКА і Ю. ЗАХАРАВА.

СТАРОНКІ МІНУЛАГА

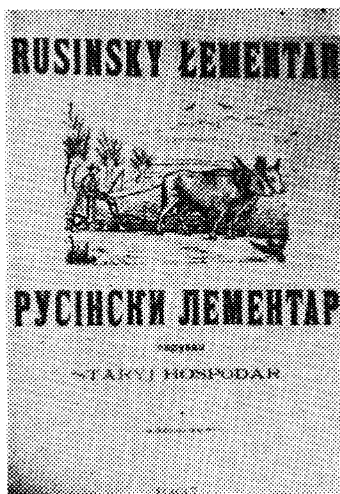
ПАЛЕСКІ БУКВАР

Аб існаванні гэтага буквара ўпершыню з'явілася інфармацыя шэсць год назад. Пошук яго адкрываў усё новыя і новыя забытыя і паўзабытыя старонкі нашай гісторыі і перш за ўсё гісторыі славеснасці старажытнага палескага краю. Аказваецца, яшчэ ў сярэдзіне мінулага стагоддзя ствараліся граматыкі і буквары палескай гаворкі. Пра адну з такіх граматык, напісаную ў 1875 годзе Платонам Ціхановічам на падставе гаворкі вёскі Лунін, расказаў у сваёй кнізе «Адыніся, таямніца часу» Г. Каханоўскі. Аб конкурсе на лепшы палескі буквар у 1861 годзе пісала варшаўская «Gazeta Polska». М. Доўнар-Запольскі ў сваім зборніку «Песні пінчукоў» на дваццаці дзвюх старонках дае кароткае граматычнае апісанне пінчукскай гаворкі. Ф. Стаўровіч у «Виленском сборнике» за 1869 год піша аб мове і справах іванаўскіх лабараў — збіральнікаў грошай на будаўніцтва царквы... Гэта толькі маленькая часцінка таго, што нам вядома.

Палескі буквар. Гэта невялікая кніжачка, у якой сорак дзве старонкі. Увесь тэкст падручніка для дзяцей надрукаваны лацінскімі літарамі, а тытул і прадмова — яшчэ і кірыліцай. Матывуючы свой выбар лацінскай графікі, аўтар піша: «Хто ведае лацінскія літары, таму лягчэй і замежнай мове навучыцца». Але ў сваім выбары ён не катэгарычны: «Вы, браты палешукі, выбірайце самі — якія літары вам больш падабаюцца, тымі вучыцеся чытаць і пісаць».

Выпушчаны буквар у 1907 годзе (месца выдання не пазначана на кнізе). Гэта час інтэнсіўнага фарміравання агульнанацыянальнай сучаснай беларускай мовы. Час, калі на ролю нацыянальнай сучаснай беларускай мовы прапаноўвалі сябе самыя розныя дыялекты Беларусі — у тым ліку і дыялект Палесся. Але ў той жа час носьбіты палескага дыялекта ўжо тады, у пачатку нашага стагоддзя, разумелі, што іх мова вельмі своеасаблівая. Аўтар буквара ў прадмове так і піша: «Па гэтым буквары павінны вучыцца чытаць усе палешукі, таму што іх мова крыху адрозніваецца ад украінскай і беларускай».

Пошукі палескага буквара доўгі час былі беспаспяховымі, таму што шукалі буквар пад назвамі «яцвяжскі», «палескі», «паляшуцкі», «гедунскі», «пінчуцкі». А ён аказаўся «схаваны» пад «русінскі»! Адкуль такі тэрмін? Русіны, як вядома,— гэта невялікі народ, які жыве ў Югаславіі. А яшчэ русінамі называюць цяпер іншы раз заходніх украінцаў. Якія ж адносіны мае гэта назва да палешукоў? Магчыма, тлумачэннем выкарыстання тэрміна «русінскі» прымяняльна да тэрыторыі Палессе з'яўляецца тое, што Берасцейшчына была калыскай уніяцкай рэлігіі, якую

RUSINSKY ŁEMENTAR

РУСІНСКИ ЛЕМЕНТАР

ў канцы XIX — пачатку XX стагоддзяў яшчэ называлі і русінскай. Русінскай таму, што першапачаткова яна стаяла за аднаўленне аблічча ўсходнеславянскай рэлігіі часоў хрышчэння Кіеўскай Русі, часоў, калі хрысціянская царква была адзіная і не дзялілася на каталіцкую і праваслаўную. Магчыма, аўтар буквара быў уніятам, таму і назваў палескі дыялект русінскім?! Зрэшты, канчаткова адказаць на гэтае пытанне можна будзе толькі тады, калі стане вядома прозвішча аўтара, яго рэлігійная і палітычная прыналежнасць. Але кім бы ён ні быў, ужо цяпер ясна адно: ён сапраўдны патрыёт свайго краю. А ўлічваючы, што ў той час выдаць кнігу мог толькі вельмі багаты чалавек, можна сказаць: буквар на народнай мове характарызуе аўтара як чалавека прагрэсіўнага і перадавога.

Мікалай ШАЛЯГОВІЧ.

ГОСЦІ З ЗЯЛЁНАЙ ГУРЫ

За апошнія гады ў Днях савецкай літаратуры, якія праводзяцца ў польскім горадзе Зялёна Гура адначасова з фестывалем савецкай песні, удзельнічалі многія беларускія пісьменнікі. Творы некаторых з іх друкаваліся ў мясцовым штотыднёвіку «Над Одрай». Нядаўна Беларусь наведала дэлегацыя літаратараў з Зялёнай Гуры ў складзе кіраўніка ваяводскай пісьменніцкай арганізацыі, галоўнага рэдактара штотыднёвіка «Над Одрай» Януша Конюша, паэта Генрыка Шылкіна і празаіка Альфрэда Сятэцкага.

Госці азнаёміліся са сталіцай нашай рэспублікі, наведалі Дом-музей І з'езда РСДРП, Літаратурны музей Янкі Купалы, зрабілі паездку па родных мясцінах польскага паэта Адама Міцкевіча — у Навагрудак і на возера Свіцязь. Дэлегацыя пабывала ў рэдакцыі газеты «Літаратура і мастацтва», дзе ў час гутаркі абмяркоўвалася пытанне аб наладжванні творчага супрацоўніцтва паміж штотыднёвікамі «Над Одрай» і «Літаратура і мастацтва».

Адбылася сустрэча ў Саюзе пісьменнікаў Беларусі, у якой удзельнічалі старшыня праўлення Максім Танк, першы сакратар праўлення Ніл Гілевіч, сакратары праўлення Алесь Жук, Васіль Зуёнак, пісьменнікі Янка Брыль, Анатоль Вярцінскі, Адам Мальдзіс і іншыя. Размова ішла аб далейшым пашырэнні братніх творчых сувязей паміж беларускімі і польскімі пісьменнікамі, аб наладжванні супрацоўніцтва паміж літаратурнымі выданнямі, аб абмене публікацыямі.

Кіраўнік дэлегацыі польскіх пісьменнікаў Януш Конюш сказаў:

— За гэтыя некалькі дзён знаходжання на Беларусі я атрымаў шмат уражанняў. Мы бачылі маленькі домік, у якім нарадзілася вялікая партыя. Нам было радасна і цікава сустрэцца з прадстаўнікамі беларускай літаратуры. Мы дамовіліся аб першых творчых пачынаннях паміж «Над Одрай» і «Літаратурай і мастацтвам». І ў час гутарак з беларускімі пісьменнікамі, і ў музеях Янкі Купалы і Адама Міцкевіча мы яшчэ мацней адчулі і ўсвядомілі крэўную сувязь нашых народаў і літаратур. Наша ўзаемнае жаданне і надалей развіваць творчае пабрацімства.

Л. ЧАРЭШНЯ.

СУСТРЭЧА З ПАЭТЭСАЙ

«Каліна зімы» — новы зборнік паэзіі лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР Яўгеніі Янішчыц. Яму прысвяцілі сваю традыцыйную сустрэчу-прэм'еру кнігавыдаўцы і работнікі мінскай кнігарні «Светач», якая на гэты раз адбылася ў мінскім вытворчым аб'яднанні «Гарызонт».

Яўгенія Янішчыц прачытала новыя вершы, адказала на пытанні, пакінула чытачам свае аўтографы.

Птушкай, якая прыносіць шчасце, здаўна лічаць у Беларусі бусла. Ці не таму з такім хваляваннем чакаем мы кожную вясну іх прылёту. А ў вёсках па-добраму зайздросцяць гаспадарам падворкаў, дзе на верхавіне старой ліпы пара гэтых чорна-белых птушак аблюбуе сабе жыллё.
НА ЗДЫМКУ: пасля далёкай дарогі трэба і адпачыць.

Фота У. ВІТЧАНКІ.

ЛЮБЫЯ СЭРЦУ МЯСЦІНЫ

КАМЕНЬ ВЯЛІКІ

Ён, сапраўды, самы вялікі ў нас. А знаходзіцца паблізу вёскі Горкі Шумілінскага раёна на Віцебшчыне. З'яўляецца помнікам прыроды рэспубліканскага значэння. Але пра яго трошкі пазней. Спачатку — увогуле аб незвычайных камянях, што сустракаюцца ў нашым краі. А іх нямала.

Паблізу Кушлян, за якіх паўкіламетра ад дома, дзе жыў Францішак Багушэвіч, па той бок Лысай гары, на ўскрайку лесу ляжыць даволі вялікіх памераў камень. На ім высечана: «Памяці Мацея Бурачка. 1900 г.» Такі надпіс на ім зрабілі сябры і прыхільнікі паэта.

Ёсць і Камень філарэтаў. Ён каля вёскі Карчова Баранавіцкага раёна. Паводле падання, каля гэтага валуна канспіратыўна збіралася таварыства патрыятычнай студэнцкай моладзі (філарэтаў), адным з арганізатараў якога быў Адам Міцкевіч.

А Расколаты камень? Ён нагадвае горную скалу, як бы злепленую з асобных, розных па форме і колеру валуноў. За крок ад яго ляжыць валун вышынёю два метры, які, паводле расказаў мясцовых жыхароў, адкалоўся ад галоўнага ў 1935 годзе, калі ў яго ўдарыла маланка. Расколаты камень — на тэрыторыі Альберцінскага лясніцтва, што ў Слонімскім лясгасе. Памеры яго: даўжыня 3 метры, шырыня 2,5 і вышыня 3,5 метра.

Цікавыя так званыя Барысавы камяні, якія знаходзіліся ў рэчышчы Заходняй Дзвіны. Гэта чатыры вялікія валуны — па 6—8 метраў у акружнасці. Яны таксама ледавіковага паходжання, лічацца помнікамі не толькі прыроды, але і эпіграфіі XII стагоддзя. (На камянях высечаны шасціканцовыя крыжы і надпісы «Господи помози рабу своему Борису»). «Энцыклапедыя прыроды Беларусі» піша, што да прыняцця хрысціянства гэтыя камяні з'яўляліся язычніцкімі фетышамі. Крыжы на Барысавых камянях выбіты паводле загаду Полацкага князя Барыса Усяславіча ў першай трэці XII стагоддзя ў сувязі з ажыўленнем язычніцкіх вераванняў і каб увекавечыць імя князя. Збярогся толькі адзін з іх — у рэчышчы каля вёскі Падкасцельцы за пяць кіламетраў ад Полацка (у 1981 годзе перавезены ў Полацк да Сафійскага сабора). Насельніцтву вядомы пад назвай «Барыс-хлебнік».

Камяні з падобнымі надпісамі захаваліся каля вёскі Каменка недалёка ад Вілейкі і вёскі Высокі Гарадзец Талачынскага раёна. У рэчышчы Заходняй Дзвіны вядомы таксама два камяні з надпісамі «Сулиборь хрьст» і «Святополк-Александр». Каля Оршы быў так званы Рагвалодаў камень.

Недалёка ад Івянца ёсць веска Камень. На ўскрайку яе ляжыць вялікі валун, [illegible] памерамі і формай нага[illegible] старую сялянскую хату. [illegible]у народзе пра яго ходзіць легенда.

...Даўным-даўно тое было. На месцы каменя стаяла калісьці хата шаўца. Майстрам ён быў адметным, а [illegible]чадта скупым — такіх свет [illegible]ачыў! Прагнасць зрабіла яго і нячыстым на руку. Завёў ён дружбу і з д'ябламі. Разам з імі піў ды прыдумваў, як з даверлівых сялян найболей грошай садраць.

Па старому звычаю перад кожным святам да яго народ валам валіў — боты заказваць. Шавец шыў хутка і фасоніста, браў за гэта вялікія грошы, а тым часам д'яблы, сябрукі яго, рыхтавалі злачынства.

Надыходзіла свята. Людзі ў новых ботах ішлі на багамолле, а д'яблы, зрабіўшыся нябачнымі, ужо чакалі іх ля царквы. Нічога не падазраючы, людзі любаваліся сваім абуткам, але дастаткова ім было зрабіць яшчэ два-тры крокі, як боты развальваліся, а падэшвы і ўвогуле знікалі.

Напачатку даверлівыя сяляне лічылі гэта божай карай за ўтоеныя на споведзі грахі і да наступнага свята, сабраўшы грошай, зноў ішлі да шаўца заказваць абутак, а на споведзі выкладвалі ўсё, у чым «правініліся» перад богам. Аднак, выходзячы з царквы, зноў аказваліся ні з чым. Боты, як і раней, развальваліся!

Так людзі гаравалі, шавец нажываўся, пакуль нехта не западозрыў нядобрае.

Пачалі сачыць за хатай шаўца. І аднойчы «накрылі» ўсю д'ябальскую кампанію.

Акружыў народ хату, стаў выклікаць шаўца на суд. А той — дзверы на засаўку. Тут з грамады выйшаў стары, наблізіўся да акна, за якім быў спалоханы шавец, і вымавіў даўнішняе народнае закляцце:

— Каб ты каменем сеў!

Адплата прыйшла тут жа, разам з перуном, маланкай і страшэнным лівнем: хата акамянела! Акамянеў і злодзей-шавец. Вось нібы з гэтай нагоды і ўзнікла назва сяла — Камень.

Ёсць у нас музей камянёў пад адкрытым небам. У ім сабраны унікальныя ледавіковыя валуны, якія маюць навуковую, гістарычную, культурную і эстэтычную каштоўнасць. Знаходзіцца гэты незвычайны музей у Мінску, на тэрыторыі Акадэмічнага гарадка. У ім больш за дзве тысячы найбольш цікавых па саставу і памерах камянёў. Іх прывезлі з усіх куткоў рэспублікі.

Аднак пара і туды, дзе ляжыць самы вялікі валун, — на Шуміліншчыну.

...А вось і ён, камень Вялікі.

Заўважыў яго здалёк. Праваруч ад дарогі, на белым снежным фоне, здаецца, ляжыць кіт, якога выкінула на бераг марскім прыбоем. «Хвост» гэтага велікана схаваны для зроку, затое «галава» ўздымаецца высока — кіт як бы хоча даведацца: а што тут, на сушы?..

Падыходжу бліжэй і здзіўляюся яшчэ болей: вось ты які, прышэлец з далёкай поўначы! Нямала цябе круціла, варочала між зялёных ільдоў, малола, крышыла, стругала неверагодная сіла, пакуль не прыгнала сюды. Ад гадоў і вятроў, сонца і маразоў на целе тваім з'явіліся зморшчыны і трэшчыны. Там-сям паспеў і пачарнець, і пазелянець, нават абрасці мохам. Але чырвань выступае ўпарта, у косых сонечных промнях адлівае колкім бляскам.

Сапраўды, ён самы вялікі з тых камянёў, што мне даводзілася бачыць на зямлі нашай. Даўжыня — 11 метраў, шырыня — 5,6, вышыня — 2,8 метра. А колькі будзе ўглыб? Прыглядаюся, хачу ўбачыць «прыступкі», пра якія чуў у вёсцы Горкі, але нічога не відаць. Пэўна, і сапраўды камень «уязджае» ў зямлю. Па той бок яго, да самага «хваста», падступае нізіна, парослая «лабазой»— кусцістай альшынай, танклявымі асінкамі, крушынай, зарасцямі казінай лазы ды іншай балотнай драбязой. Трошкі далей ручаіна вылізала ў снезе траншэю, і тая звіваецца вунь ажно куды!..

Лезу на каменную спіну велікана, азіраюся. На гарызонце контуры шумілінскіх вёсак. Данілава, Шлапакі, Будзішчы цямнеюць прысадамі недзе там, за хмызам, на дальніх гарушках.

Камень Вялікі прылёг якраз на мяжы трох калгасаў — «Іскры», імя Чапаева і «Перамогі». Але «сваім» яго лічаць іскраўцы.

Яраслаў ПАРХУТА.

СПОРТ

Галоўная ўвага аматараў спорту прыкавана ў гэтыя дні да Вены, дзе праходзяць чэмпіянаты свету і Еўропы па хакею з шайбай. Спаборніцтвы там пакуль у самым разгары. Адзначым толькі ўпэўненую гульню зборнай СССР, якая і лідзіруе.

Нядаўна хакеісты другой каманды Швецыі гасцілі ў беларускай сталіцы. Яны правялі таварыскі матч з мінскім «Дынама» і ўступілі—4:5.

Але не адзіным хакеем жыве спартыўны свет. У апошні час былі праведзены і іншыя буйныя спаборніцтвы. Нагадаем некаторыя з іх, дзе вызначыліся беларускія спартсмены.

Упэўненую перамогу на розыгрышы Кубка свету па барацьбе самба ў Касабланцы атрымала каманда СССР. Яна заняла першае месца. За зборную нашай краіны выступаў і мінчанін Уладзімір Япрынцаў.

Да вышэйшай катэгорыі спаборніцтваў адносіць міжнародная федэрацыя фехтавання традыцыйныя розыгрышы Кубка БССР сярод жанчын з удзелам замежных каманд. У сёлетнім турніры поспеху дамагліся госці. Так, мацнейшай камандай сталі фехтавальшчыцы Венгрыі. А італьянка Маргарыта Дзалафі выйшла пераможцай у асабістым заліку.

[illegible]зю чаргу, беларускія [illegible]партсмены дамагліся нямала пераканаўчых перамог за мяжой.

Так, Кацярына Храмянкова атрымала залаты медаль за каманднае першае [illegible]есца на спаборніцтва[illegible] Кубак свету ў мараф[illegible]скім бегу, якія прайшлі ў Сеуле.

Як ніколі раней, вельмі напружана праходзіў у Балгарыі розыгрыш Кубка Еўропы па скачках у ваду. Прыемна, што адна з вышэйшых узнагарод дасталася беларускаму спартсмену Аляксандру Гладчанку.

Нягледзячы на свой узрост, не перастае радаваць віцябчанін Ігар Каныгін. Вось і нядаўна на міжнародных спаборніцтвах па класічнай барацьбе ў Боне ветэран атрымаў чарговую перамогу.

Як заўжды, моцныя гімнасткі Беларусі. Гэта яны яшчэ раз пацвердзілі на міжнародным турніры «Рыга-87». Галоўны прыз «Янтарнае бервяно» дастаўся беларускай спартсменцы Святлане Багінскай.

У маі стартуе велагонка Міру. Пакуль ідзе адбор кандыдатаў у зборную краіны. Шэраг савецкіх велагоншчыкаў зараз удзельнічае ў міжнародных спаборніцтвах.

Ігар Сумнікаў з Оршы, напрыклад, добра выступіў у Францыі. Ён выйшаў пераможцам на двух этапах.

На вядучую пазіцыю ў СССР і ў свеце па мастацкай гімнастыцы выйшла зараз мінская вучаніца Марына Лобач. Яскравае пацвярджэнне гэтаму —міжнародны турнір у Познані. Тут Марына заваявала ўсе вышэйшыя ўзнагароды—у агульным заліку і ў асобных практыкаваннях.

Яшчэ адзін прыемны факт. У апошні час у рэспубліцы з'явілася некалькі вельмі перспектыўных маладых шахматыстаў. Зараз, напрыклад, праходзяць адборачныя турніры на першынство свету. Адну пуцёўку ўжо заваявала мінчанка Алена Заяц.

Яе зямляк Барыс Гельфанд рэальна прэтэндуе таксама трапіць у лік мацнейшых маладых шахматыстаў свету.

Гандбалісты мінскага СКА правялі дзве паўфінальныя гульні на Кубак еўрапейскіх чэмпіёнаў з заходнегерманскай камандай «Тусем» (Эсен). У першай сустрэчы была зафіксавана нічыя — 23:23. А ў другім матчы беларускія спартсмены перамаглі з лікам 25:24 і выйшлі ў фінал. Тут яны двойчы (3 і 10 мая) сустрэнуцца з польскай камандай «Выбжэжэ».

НА ЗДЫМКУ: мяч у вароты «Тусема» закідвае заслужаны майстар спорту Юрый ШАЎЦОЎ.

Фота Г. СЯМЁНАВА.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 696